



## ΕΡΩΤΗΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Επειδή πολύς λόγος γίνεται για τις ερωτηματικές προτάσεις και τα ρητορικά ερωτήματα, και ενώ όλες οι απαντήσεις συγκλίνουν για τη λειτουργία τους σε συγκεκριμένα στοιχεία των παραγράφων, **εκφράζονται δυο διαφορετικές απόψεις για τον χαρακτηρισμό τους.**

Είναι όλες οι ερωτηματικές προτάσεις

Α) ρητορικά ερωτήματα

Β) ή ερωτήματα

- ερωτήματα με απάντηση που παίζουν δομικό ρόλο ως δείκτες συνοχής εντός μιας παραγράφου ή ανάμεσα σε παραγράφους
- ερωτήματα χωρίς απάντηση που δηλώνουν προβληματισμό στον οποίο ο συγγραφέας δεν δίνει συγκεκριμένη απάντηση

Για να απαντήσω στο ερώτημα αυτό, έψαξα τη σχετική βιβλιογραφία στα σχολικά βιβλία και εκτός αυτών:

- **Στο βιβλίο Νεοελληνική γλώσσα για το Γυμνάσιο Γ τεύχος:**  
**Τι είναι οι ρητορικές ερωτήσεις:** ουσιαστικά δεν είναι ερωτήσεις, αλλά διατυπώνουν με έμφαση μια κρίση.
- **Στο Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας** υπάρχει ο εξής ορισμός:  
**Ρητορικές ερωτήσεις:** Πολλές φορές σε ορισμένα γραμματειακά είδη τίθενται ερωτήσεις, για τις οποίες ο ερωτών δεν περιμένει πραγματικά απάντηση, αλλά είναι ένα σχήμα λόγου που ενδυναμώνει την επιχειρηματολογία του, καθώς η απάντηση είναι αυτονόητη. Αυτές είναι οι λεγόμενες ρητορικές ερωτήσεις
- **Στο λεξικό λογοτεχνικών όρων και θεωρίας της λογοτεχνίας, J.A. CUDDON, σελ. 501 :**  
Πρόκειται για μια ερώτηση που δεν περιμένει απάντηση, η απάντηση είναι γενικά αυτονόητη. Αναφέρεται, επίσης στην επικοινωνιακή της λειτουργία (διέγερση συναισθημάτων του δέκτη)  
Στις ρητορικές ερωτήσεις περιλαμβάνει και την ερώτηση με απάντηση, τις διαδοχικές ερωτήσεις για έμφαση και την ερώτηση (χωρίς απάντηση) που δεν είναι εύκολο να απαντηθεί. (το ίδιο εντόπισα και σε άλλους γλωσσολόγους)
- Μπαμπινιώτης Κλαίρης σ. 409 κ.εξ.  
Οιονεί ερώτηση:
- Με τις οιονεί ερωτήσεις δεν περιμένουμε καμία απάντηση, γιατί στην πραγματικότητα δεν ζητάμε πληροφορία, αντίθετα παρέχουμε πληροφορία (**ρητορικές ερωτήσεις**), είτε επιτελούμε άλλες λειτουργίες: προσαγή, παράκληση, προτροπή (**ερωτήσεις προσαγής**) (Να σημειώσουμε σε αυτό το σημείο, ότι στα μη λογοτεχνικά κείμενα που επιλέγονται για τη γραπτή εξέταση του μαθήματος δεν υπάρχουν ερωτήσεις προσαγής.)  
Στη συνέχεια αναφέρεται:



# μαρία κάππου

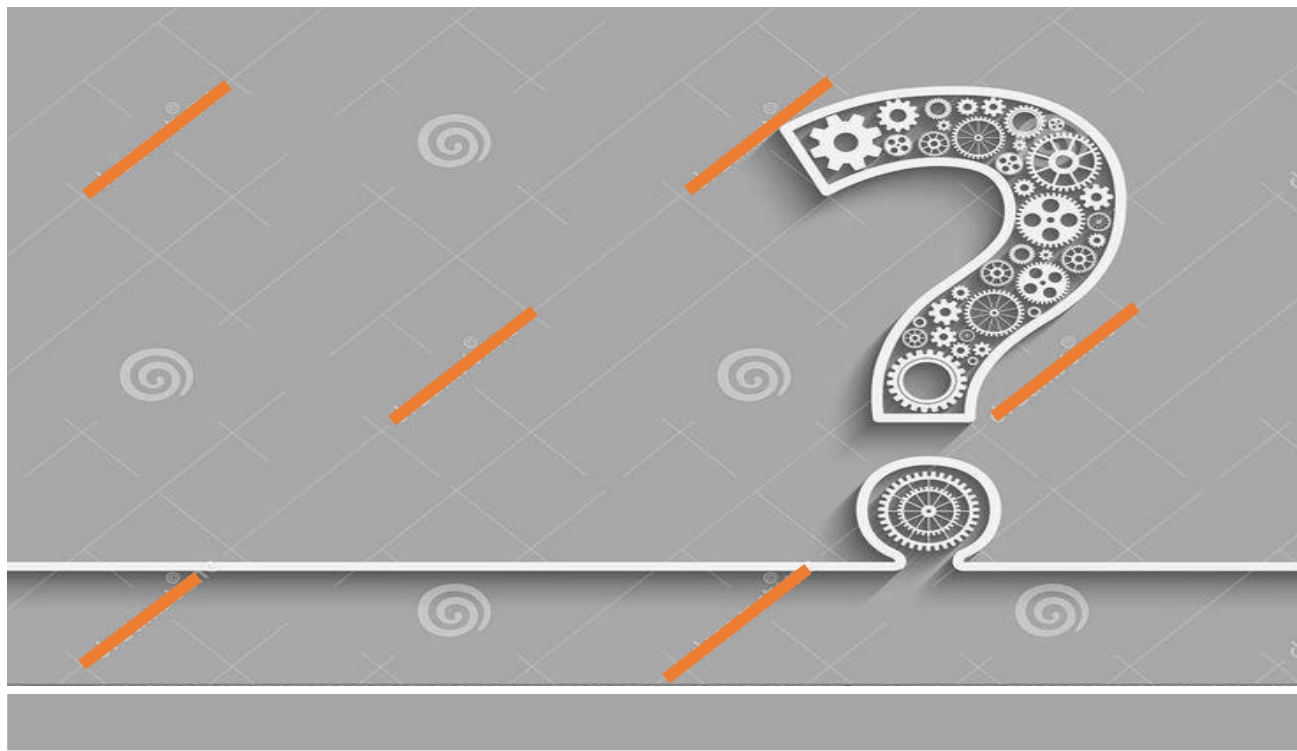
φιλόλογος - συγγραφέας

- Ο ομιλητής μπορεί να χρησιμοποιήσει ρητορικές ερωτήσεις ολικής ή μερικής αγνοίας, αρνητικές ή καταφατικές. Όταν χρησιμοποιεί τις αρνητικές, στην πραγματικότητα προβάλλει με έντονο τρόπο την καταφατική απόφαση/κρίση/δήλωση.
- Ο ομιλητής μέσα από τη ρητορική ερώτηση εκφράζει και την προσωπική του στάση (αποδοκιμασία, υπόδειξη, επίπληξη, συμβουλή, κ.λπ.)
- Ωστόσο, τονίζεται ότι «η ρητορική ερώτηση δεν πρέπει να συγχέεται με το ρητορικό σχήμα κατά το οποίο ο ομιλητής εισάγει το θέμα του χρησιμοποιώντας μια ερώτηση ολικής ή μερικής αγνοίας. Στις περιπτώσεις αυτές του δίνεται η ευκαιρία να αναπτύξει τις ιδέες του με τη μορφή απάντησης στο ερώτημα που ο ίδιος έθεσε:

*Ποια είναι άραγε τα αίτια της επαναστατικότητας των νέων; Το πρώτο, ίσως, είναι η αναξιοπιστία του προτύπου που προβάλλουμε οι παλαιότεροι...»*

## Επισήμανση:

Στις σχετικές ερωτήσεις **από την Τράπεζα θεμάτων**, οι θεματοθέτες αναφέρονται γενικά σε ερωτήματα και μόνο όταν πρόκειται για ρητορική ερώτηση, χρησιμοποιούν αυτόν τον όρο.





### Επισήμανση

- Οι ενδεικτικές απαντήσεις από την Τράπεζα θεμάτων είναι τοποθετημένες σε πορτοκαλί πλαίσιο
- Σε ορισμένες απαντήσεις έχω προσθέσει δικό μου σχόλιο **με κόκκινα γράμματα**.

### Α λυκείου

#### 14440 Η κουλτούρα του διαλόγου

Όμως, έχω συναντήσει και μεγάλους σε ηλικία ανθρώπους, οι οποίοι, ζαλισμένοι μέσα στην καθημερινότητά τους και έχοντας αποφύγει να αντιληφθούν το πώς πρέπει να συμπεριφέρεται ένας πολίτης σε μια οργανωμένη κοινωνία και ποια ποιοτικά χαρακτηριστικά πρέπει να διαθέτει, καταφεύγουν στην εύκολη – ανέξοδη πρακτική να θεωρούν και να λένε πως «για όλα φταίνε οι άλλοι και ποτέ οι ίδιοι». Αυτοί οι άνθρωποι θα έπρεπε να έχουν αποκτήσει την ικανότητα και την ωριμότητα να ασκούν κριτική εκεί που πρέπει, εκεί που υπάρχουν διαπιστωμένες στρεβλές καταστάσεις. **Πολλές φορές η ικανότητα κριτικής τους εξαντλείται στη συμπεριφορά των**

**νέων ανθρώπων** και σε πικρόχολα σχόλια περί έλλειψης σεβασμού. Όμως, αυτή η έλλειψη, όταν υπάρχει, πηγάζει από τους μεγάλους, είναι οι ίδιοι που δεν κατάφεραν να τη διδάξουν στα παιδιά τους και είναι τα παιδιά τους που δεν κατάφεραν να τη διδάξουν στους νέους. **Οπότε, πώς κατηγορείς τους νέους για κάτι που δεν έχουν διδαχθεί; [...]**

**Η ρητορική ερώτηση «Οπότε, πώς κατηγορείς τους νέους για κάτι που δεν έχουν διδαχθεί;»(παράγραφος 4) εκφράζει την πρόθεση του πομπού να:**

- α. ευαισθητοποιήσει τους γονείς
- β. αναδείξει το θέμα του κειμένου
- γ. δικαιολογήσει τους νέους για το έλλειμμα γόνιμου διαλόγου ( η σωστή απάντηση)
- δ. αποδώσει την ποιότητα της συζήτησης στην κοινωνία μας

#### 14444 Αντηχήσεις

**Β. Ακόμη, ωστόσο, και όταν μιλάνε οι άνθρωποι, δε φαίνεται πως έχουν τόσα πολλά να πουν:** το πού και πότε συζητάνε, το πόσο. Δε χρειάζεται να είσαι ωτακουστής: οι άνθρωποι **μιλούν μεγαλόφωνα** στο κινητό τους, δε θέλουν να προστατεύσουν τίποτα και κανέναν, ούτε καν τα αισθήματά τους. Μερικές φορές ολόκληρο το βαγόνι βυθίζεται σ' αυτή την παράδοση επικοινωνία, οι άνθρωποι χάνονται σ' ένα προσωπικό σύμπαν, που με απίθανο τρόπο εκτίθεται στα μάτια όλων.

Γ. Έχουμε στα αλήθεια πολλά να πούμε; Τι τάξεως θέματα μάς ενδιαφέρει να συζητήσουμε; Ας μιλήσουμε, που λέει και η διαφήμιση, αλλά γιατί και πώς; Ζούμε στην πιο επικοινωνιακή εποχή και κατά παράδοξο τρόπο η επικοινωνία είναι πιο ρηχή από ποτέ.



Στην 3η παράγραφο του κειμένου 1 η αρθρογράφος διατυπώνει ορισμένα ερωτήματα. Να εξηγήσεις με ποιον τρόπο συμβάλλουν στη σύνδεση των νοημάτων του κειμένου.

### Ενδεικτική απάντηση από την Τράπεζα Θεμάτων

	Δομή και τεκμηρίωση
Η συντάκτρια του Κειμένου 1 χρησιμοποιεί ερωτήματα στην τρίτη παράγραφο (Έχουμε στα αλήθεια πολλά να πούμε; Τι τάξεως θέματα μάς ενδιαφέρει να συζητήσουμε; Ας μιλήσουμε, που λέει και η διαφήμιση, αλλά γιατί και πώς;). <b>Πρόκειται για ευθέα ερωτήματα</b> , που κάνουν το λόγο πιο άμεσο, προσελκύουν το ενδιαφέρον του αναγνώστη, καθώς νιώθει πως απευθύνονται σε εκείνον. Στο σημείο που τίθενται <b>τα ερωτήματα ενισχύουν τη συνοχή του κειμένου</b> , γιατί αποτελούν το έναυσμα, για να δώσει στη συνέχεια η συντάκτρια τις απαντήσεις και τη θέση της για το ζήτημα Η παράγραφος με τα ερωτήματα λειτουργεί ως μεταβατική. Από τις παρατηρήσεις της συντάκτριας για την καθημερινή ζωή στη 2η παράγραφο τα ερωτήματα βοηθούν στη μετάβαση σε ένα προσωπικό της βίωμα	Εντοπισμός των ερωτημάτων  Χαρακτηρισμός Επικοινωνιακή λειτουργία  Ο ρόλος των ερωτημάτων στη συνοχή.  Σχέση ερωτημάτων με την άποψη που διατυπώνει η συντάκτρια

### 14494

Έχουμε ένα πρόβλημα ποιότητας στη χρήση της γλώσσας, στα ελληνικά που μιλάμε και γράφουμε. Λύσαμε το γλωσσικό ζήτημα και μείναμε με ένα γλωσσικό πρόβλημα. Δεν είμαστε οι μόνοι. **Πού οφείλεται;** Ο κυριότερος λόγος είναι γιατί μέσα μας κάπου έχουμε απαξιώσει τη γλώσσα. Θεωρούμε ότι είναι ένα εργαλείο επικοινωνίας. Άρα, τα μιλάω τα ελληνικά. Δεν προβληματίζομαι για το τι ελληνικά ξέρω, αν είναι ποιοτικός, με την έννοια ότι είναι ακριβής, λιτός, αποτελεσματικός και πάνω απ' όλα, δηλωτικός ο λόγος μου. Δηλαδή, αν αποκαλύπτει τη σκέψη μου. **Επομένως**, έχουμε μια σχέση με τη γλώσσα απαξιωτική. Παλιότερα το να προσέξουν αυτό που λένε και γράφουν το θεωρούσαν σημαντικό και δούλευαν γι' αυτό. Τώρα το θεωρούμε αυτόματο, ό,τι μάθαμε, μάθαμε. [...]

### 2ο υποερώτημα (μονάδες 10)

«**Πού οφείλεται;**», «**Επομένως**»: Εξήγησε με συντομία με ποιον τρόπο η ερώτηση και ο σύνδεσμος συμβάλλουν στη μετάβαση και σύνδεση των νοημάτων στην Τρίτη παράγραφο του Κειμένου 1.



### Ενδεικτική απάντηση από την Τράπεζα Θεμάτων

**Πού οφείλεται;** Με το ερώτημα τίθεται ο προβληματισμός, καθώς αναζητούνται οι αιτίες του φαινομένου και στη συνέχεια δίνεται η απάντηση «Ο κυριότερος λόγος είναι γιατί μέσα μας κάπου έχουμε απαξιώσει τη γλώσσα».

**Επισημάνση:** Θα έπρεπε να προστεθεί ποιος είναι ο προβληματισμός (δικό μου σχόλιο)

14803

#### 2ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να περιγράψεις με συντομία τον τρόπο με τον οποίο τα ερωτήματα στην 4η (Πώς, όμως, μπορεί να εδραιωθεί η λεγόμενη «βιώσιμη μόδα»;) και 6η παράγραφο του Κειμένου 1 (Τι άλλο βοηθάει στη βιωσιμότητα αυτής της νέας πραγματικότητας;) συμβάλλουν στη οργάνωση του λόγου – σύνδεση των νοημάτων.

4<sup>η</sup> Πώς, όμως, μπορεί να εδραιωθεί η λεγόμενη «βιώσιμη μόδα»; Οι σχεδιαστές και η οικολογική μόδα κάνουν τη διαφορά προσφέροντας συλλογές που πληρούν πιο ηθικά κριτήρια, ελκυστικά στο μάτι του καταναλωτή και φιλικότερα στο περιβάλλον. Μόδα, τεχνολογία και βιωσιμότητα οδηγούν στη δημιουργία ρούχων που μειώνουν το ενεργειακό τους αποτύπωμα. Φυτικές βαφές, οργανικό βαμβάκι, αλλά και σπόροι, οικολογικό δέρμα, βιοδιασπώμενο πλαστικό και ανακυκλώσιμα υλικά χρησιμοποιούνται για την κατασκευή όχι μόνο ενδυμάτων, αλλά και κοσμημάτων.

6<sup>η</sup> Τι άλλο βοηθάει στη βιωσιμότητα αυτής της νέας πραγματικότητας; Η χρήση αποβλήτων και η ουσιαστική ανακύκλωσή τους από τους σχεδιαστές είναι ένα σοβαρό στοιχείο που κερδίζει έδαφος. Πλαστικά μπουκάλια γίνονται μπλούζες. Πλαστικά φιλμ μετατρέπονται σε τσάντες. Τα «σκουπίδια» που γίνονται μόδα δίνουν την ευκαιρία να δούμε την «ένοχη», μέχρι πριν από λίγο καιρό, μόδα με άλλο μάτι.

Τα ερωτήματα που διατυπώνονται στην 4η (Πώς, όμως, μπορεί να εδραιωθεί η λεγόμενη «βιώσιμη μόδα»;) και στην 6η παράγραφο του Κειμένου 1 (Τι άλλο βοηθάει στη βιωσιμότητα αυτής της νέας πραγματικότητας;) συμβάλλουν στην οργάνωση του λόγου, διότι βοηθούν ως μετάβαση στην ανάλυση που ακολουθεί.

- Στην 3<sup>η</sup> παράγραφο η συντάκτρια είχε ολοκληρώσει τη σύγκριση με τη σχεδιαστική αντίληψη του παρελθόντος και στην 4<sup>η</sup> παράγραφο αναλύει τον τρόπο εδραίωσης και θεμελίωσης της «βιώσιμης μόδας».

- Στην 5<sup>η</sup> παράγραφο κάνει λόγο για την οργάνωση Εβδομάδων Οικολογικής μόδας και συναφών εκδηλώσεων.

- Η 6<sup>η</sup> παράγραφος αρχίζει με ένα ερώτημα για το τι επιπλέον μπορεί να βοηθήσει τη «βιώσιμη μόδα».





Τα δύο άμεσα ερωτήματα δίνουν παραστατικότητα στον λόγο και συμβάλλουν στην κατανόηση του κειμένου. **Η τεχνική της ερωταπόκρισης χρησιμοποιείται**, για να δώσει η συντάκτρια αναλυτικά τις πληροφορίες που θεωρεί σημαντικές και να ανανεώσει το ενδιαφέρον για το περιεχόμενο του κειμένου.

14814

Ερώτηση: Να εντοπίσεις στο Κείμενο 1 το σημείο στο οποίο γίνεται χρήση ερωτήσεων και να εξηγήσεις με ποιον τρόπο οι ερωτήσεις αυτές συμβάλλουν στην οργάνωσή του.

Τι κοινό έχουν η Αιγύπτια βασίλισσα Χατσεψούτ και η Τζάκι Κένεντι; Η Θεοδώρα του Βυζαντίου και η Άγκελα Μέρκελ; Η Ιωάννα της Λωρραίνης και η Μισέλ Ομπάμα; Όλες χρησιμοποίησαν –και χρησιμοποιούν– το ντύσιμό τους για να ορίσουν αλλά και να ισχυροποιήσουν τη θέση τους στον κόσμο ή για να επιβεβαιώσουν την ισχύ τους. Τουλάχιστον, αυτή είναι η «ανάγνωση» των στυλιστικών τους επιλογών την οποία επιχειρεί η έκθεση «Η δύναμη της γυναικείας μόδας» του λονδρέζικου Design Museum – «η πιο πολύπλοκη και φιλόδοξη που έχει γίνει ποτέ στο μουσείο μας», όπως τονίζουν η επιμελήτριά της Donna Loveday και η συνεργάτιδά της, ιστορικός μόδας Colin McDowell. «Τα ρούχα είναι γλώσσα», λένε. «Σου επιτρέπουν να χαθείς μέσα στο πλήθος, αλλά και να ξεχωρίσεις απ' αυτό».

Εντοπίζεται χρήση ερωτήσεων στις τρεις πρώτες περιόδους της πρώτης παραγράφου του κειμένου 1 («Τι κοινό έχουν η Αιγύπτια βασίλισσα Χατσεψούτ και η Τζάκι Κένεντι; Η Θεοδώρα του Βυζαντίου και η Άγκελα Μέρκελ; Η Ιωάννα της Λωρραίνης και η Μισέλ Ομπάμα;»). Μέσα από την αρχική αινιγματική διατύπωση, η οποία στη συνέχεια ακολουθείται από απάντηση, επιτυγχάνεται η εισαγωγή στο κύριο θέμα του αναγνώσματος με τρόπο που προκαλεί εξ αρχής την προσοχή και το ενδιαφέρον του αναγνώστη.

14945

Το βιβλίο είναι ο κατεξοχήν φορέας του γραπτού λόγου. Σε αυτό μέσα διασώζονται τα πνευματικά επιτεύγματα του ανθρώπου από τη λήθη. Αλλά και από την παραποίηση. Έχει υπολογισθεί πως τα ιστορικά περιστατικά που η μνήμη τους μεταφέρεται προφορικών από γενεά σε γενεά ξεχνιούνται μέσα σε τριακόσια χρόνια. Τι θα γνωρίζαμε για την εκστρατεία του Μεγάλου Αλεξάνδρου στην Ασία, αν στηριζόμαστε στους σχετικούς θρύλους των ασιατικών λαών; Και τον όνομά του ακόμη θα μα παραδινόταν ως «Ισκεντέρ».

### 3ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Ο συντάκτης του Κειμένου 1 χρησιμοποιεί ευθεία ερώτηση **στην 3η παράγραφο**: Τι θα γνωρίζαμε για την εκστρατεία του Μεγάλου Αλεξάνδρου στην Ασία, αν στηριζόμαστε στους σχετικούς θρύλους των ασιατικών λαών;. Αφού εξηγήσεις γιατί κάνει αυτή τη γλωσσική επιλογή, (μονάδες 10) μπορείς να επαναδιατυπώσεις αυτή την φράση σε καταφατική μορφή, αποδίδοντας το νόημα που θέλει να της δώσει ο συγγραφέας (μονάδες 5);



Απάντηση

Ευθεία ερώτηση: κινητοποιεί τον δέκτη και τον προβληματίζει.

Δεν θα γνωρίζαμε τίποτε για την εκστρατεία του Μεγάλου Αλεξάνδρου στην Ασία, αν στηριζόμαστε στους σχετικούς θρύλους των ασιατικών λαών, που εμπεριέχουν υπερβολές, ψεύδη ή αποκρύπτουν τα γεγονότα.

Στην περίπτωση αυτή πρόκειται για ρητορική ερώτηση, αφού υπονοείται η απάντηση (σχόλιο δικό μου)

15931

Ερώτηση: «Υπήρχε ζωή και πριν από το Google; Για την Generation Z, πάντως, όχι»: Η αρθρογράφος στο Κείμενο 1 επιλέγει να αρχίσει το άρθρο της με ένα ερώτημα συνοδευόμενο από αποφατική (αρνητική) διατύπωση. Να εξηγήσεις πώς λειτουργεί το απόσπασμα αυτό του λόγου σε σχέση με τη δομή της παραγράφου.

Υπήρχε ζωή και πριν από το Google; Για την Generation Z, πάντως, όχι. Τους λένε Zoomers, γενιά του Tik Tok και είναι όσοι γεννήθηκαν από το 1996 έως το 2016. Για την ακρίβεια, λοιπόν, οι μεγαλύτεροι από αυτούς ήταν μόλις δύο ετών, όταν ο Λάρι Πέιτζ και ο Σεργκέι Μπριν ίδρυσαν την Google σε ένα γκαράζ του Μένλο Παρκ στην Καλιφόρνια. Γι' αυτό και οι Zoomers είναι γέννημα-θρέμμα του διαδικτύου, «ψηφιακοί ιθαγενείς» όπως χαρακτηρίζονται, αφού ο κόσμος πριν από την εποχή των «έξυπνων» κινητών τηλεφώνων είναι γι' αυτούς σαν να μην υπήρξε ποτέ.

Το απόσπασμα αυτό λειτουργεί ουσιαστικά ως η θεματική περίοδος της παραγράφου. Προαναγγέλλει το θέμα με το οποίο θα ασχοληθεί η αρθρογράφος στην παράγραφο, τον ορισμό της Generation Z / Zoomers, διατυπώνει μια ερώτηση που διεγείρει το ενδιαφέρον του αναγνώστη (και την απαντά παράλληλα), αιφνιδιάζει κίολας με τον κάπως αφοριστικό τόνο με τον οποίο αναρωτιέται για το πότε ξεκίνησε η ζωή (- τάχατες πριν από τη Google;).

16399

Ερώτηση: Να εξηγήσεις με συντομία πώς συμβάλλει η χρήση ερωτημάτων στην οργάνωση της τρίτης παραγράφου του Κειμένου 1.

2<sup>η</sup> Το γέλιο δεν είναι μόνο ένας μηχανισμός εκτόνωσης και θεραπείας της ψυχοσωματικής έντασης είναι και μηχανισμός ενίσχυσης και σύσφιξης των διαπροσωπικών σχέσεων και των κοινωνικών δεσμών. Σύμφωνα με τους ανθρωπολόγους, μολονότι όταν γελάμε σε βάρος κάποιου, το γέλιο μπορεί να γίνει μέσο επίδειξης εξουσίας και επιβολής, όταν γελάμε μαζί με κάποιον άλλο άνθρωπο, το γέλιο γίνεται μέσο να μοιραστούμε μια κοινή εμπειρία ανακούφισης που συνήθως σχετίζεται με την απομάκρυνση από κάποιον (πραγματικό ή φανταστικό) κίνδυνο. Το γέλιο μας κάνει να νιώθουμε καλά, γιατί εξουδετερώνει επώδυνα συναισθήματα όπως φόβο, θυμό, ανία, απελευθερώνοντάς τα. Αυτή η απελευθέρωση μπορεί



να παρεμποδίσει ή και να σταματήσει τις αψιμαχίες, να εξομαλύνει τις εντάσεις και να μας βοηθήσει να δούμε και να κατανοήσουμε την οπτική γωνία των άλλων ανθρώπων. Σε πολλές κοινωνίες, μάλιστα, υπάρχουν στην παράδοση τους ειδικές τελετουργίες γέλιου με στόχο την διαχείριση προβλημάτων στις σχέσεις και την σύσφιξη των ομαδικών και κοινωνικών δεσμών.

3<sup>η</sup> Γιατί δεν γελάμε λοιπόν; Γιατί οι περισσότεροι άνθρωποι όσο μεγαλώνουν γελούν όλο και λιγότερο και αντιμετωπίζουν με αμηχανία, επιφύλαξη ακόμα και οργή τυχόν προτροπές να αξιοποιήσουν τις «θεραπευτικές ιδιότητες του γέλιου» ή με άλλα λόγια να «αφήσουν έστω και για λίγο» την σοβαρή αντιμετώπιση των προβλημάτων τους; Η απάντηση είναι ότι όποιος γελάει πολύ και εύκολα μπορεί να θεωρηθεί «μη-σοβαρός». Ένα από τα πρώτα πράγματα που «κόβονται» στο σχολείο είναι τα γέλια. Μεγαλώνουμε κυνηγημένοι από την απειλή ότι θα φανούμε γελοίοι και ελαφρόμυαλοι. Ενηλικιωνόμαστε και μας έχει γίνει κυριολεκτικά πλύση εγκεφάλου ότι για να μας πάρουν οι άλλοι σοβαρά πρέπει να δείχνουμε σοβαροί. Για να παραμείνουμε σοβαροί πρέπει «να έχουμε τον έλεγχο» των συναισθηματικών εκδηλώσεων και της συμπεριφοράς μας.

Οι ερωτήσεις:

- λειτουργούν συνεκτικά, συνδέοντας νοηματικά τη δεύτερη με την τρίτη παράγραφο (στη δεύτερη παράγραφο επισημαίνεται η θετική επίδραση του γέλιου και στην τρίτη εξηγείται ο λόγος για τον οποίο οι άνθρωποι δε γελούν συχνά μεγαλώνοντας),
- εισάγουν τον/την αναγνώστη /-τρια στο θέμα της τρίτης παραγράφου,
- δίνουν αμεσότητα και ζωντάνια στον λόγο,
- καθιστούν την οργάνωση του κειμένου πιο εύληπτη και το νόημα πιο κατανοητό για τον αναγνώστη,
- διατηρούν αμείωτο το ενδιαφέρον του/ της αναγνώστη / -τριας.

17139

#### 2ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ο ομιλητής στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 1 χρησιμοποιεί επανειλημμένα τη λέξη «γιατί». Πώς εξυπηρετεί, κατά τη γνώμη σου, η χρήση αυτής της λέξης την οργάνωση της παραγράφου;

Τρίτη σκέψη, τα παιδιά είναι καταλληλότεροι φορείς αυτού του διαλόγου. Απ' αυτά ξεκινάει ο διάλογος. Γιατί; Μα γιατί αυτά τα παιδιά είναι εκείνα τα οποία νιώθουν πολύ περισσότερο και από τους μεγαλύτερους τι σημαίνει πόλεμος. Γιατί δεν είναι μόνο ο **ξεριζωμός** από τις εστίες τους. Είναι το γεγονός ότι ο πόλεμος και οι συνέπειες του φράζουν το μέλλον, καταστρέφουν την ελπίδα, την οποία εμείς οι Λαοί της Δύσης, με τις ευθύνες που φέρουμε γι' αυτούς τους πολέμους, πρέπει να το αποκαταστήσουμε. [...]

Το «γιατί» στην τελευταία παράγραφο του κειμένου χρησιμοποιείται ως ερώτηση και ως απάντηση. Ο ομιλητής αναρωτιέται για ποιον λόγο (γιατί) ο διάλογος των πολιτισμών πρέπει να αρχίζει από τα παιδιά. Στη συνέχεια με την ίδια λέξη (γιατί) αιτιολογεί την άποψή του λέγοντας ότι ο διάλογος των πολιτισμών πρέπει να ξεκινά από τα παιδιά, εφόσον αυτά συνειδητοποιούν περισσότερο της αρνητικές συνέπειες του πολέμου και αγωνιούν για το μέλλον τους. Συνεπώς, ο λόγος στην παράγραφο οργανώνεται με αιτιολόγηση.





17184

Στην τρίτη παράγραφο του Κειμένου 1 ο αρθρογράφος διατυπώνει το ερώτημα «Πότε όμως συμβαίνει αυτό;». Σε τι αναφέρεται η αντωνυμία «αυτό» (μονάδες 4); Να εξηγήσεις με ποιον τρόπο συμβάλλει το συγκεκριμένο ερώτημα στη σύνδεση των νοημάτων της παραγράφου (μονάδες 6).

#### Μονάδες 10

3<sup>η</sup> [...] Όμως, η βία διεισδύει στο περιβάλλον των εφήβων και βρίσκει εκεί πρόσφορο έδαφος ανάπτυξης. Πότε όμως συμβαίνει αυτό; [...] Όταν οι γονείς είναι υπερπροστατευτικοί, αδιάφοροι ή επιθετικοί με το παιδί τους ή και μεταξύ τους (ενδοοικογενειακή βία), όταν οι δάσκαλοι περιορίζονται σε μια ξερή αναπαραγωγή γνώσεων, χωρίς να διαμορφώνουν προσωπικότητες και να εμφυσούν ιδανικά, και όταν ακόμη, σε ένα επόμενο στάδιο, οι νέοι μας – δίχως άρτιο γνωσιακό εξοπλισμό και όραμα - αποδύονται στον αγώνα να βρουν απλώς κάποια –οποιαδήποτε!- εργασία για να επιβιώσουν, τότε η μοιραία εξέλιξη είναι κάποιοι από αυτούς, οι πλέον ευάλωτοι, να καταλήγουν σε ατραπούς παραβατικότητας. Στην πορεία τους αυτή είναι άλλωστε βέβαιο ότι θα συναντήσουν και άλλους νέους με αντίστοιχα οικογενειακά, σχολικά ή και εργασιακά προβλήματα. Αποτέλεσμα: Θα συμπήξουν όλοι μαζί παραβατικές ομάδες και θα επιχειρήσουν έτσι να διεκδικήσουν μια «αρνητική ταυτότητα» στην παρανομία, αντί για τη θετική ταυτότητα που δεν μπόρεσαν να αποκτήσουν.

-Η αντωνυμία «αυτό» αναφέρεται στο νόημα της προηγούμενης περιόδου, δηλαδή στη διείσδυση και ανάπτυξη της βίας στον κόσμο των εφήβων.

- Με το συγκεκριμένο ερώτημα ο αρθρογράφος διευκολύνει τη μετάβαση σε όσα θα υποστηρίξει στη συνέχεια της παραγράφου, επιτυγχάνοντας τη συνοχή του λόγου μεταξύ των περιόδων. Πρώτα θέτει το ερώτημα, κινητοποιώντας το ενδιαφέρον του αναγνώστη και προβληματίζοντάς τον, και έπειτα απαντά σε αυτό με τρόπο άμεσο και παραστατικό. Με την απάντησή του καταγράφει τις προϋποθέσεις της ανάπτυξης βίαιης συμπεριφοράς εκ μέρους των εφήβων και έτσι συνδέει τη θεματική περίοδο με τις λεπτομέρειες-σχόλια της παραγράφου.

17185

#### 2ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποιον ρόλο έχει η πρώτη ερώτηση στην δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1 στην αλληλουχία και σύνδεση των νοημάτων (μονάδες 5); Ποιο νόημα εισάγουν οι άλλες τρεις ερωτήσεις στη συνέχεια της ίδιας παραγράφου (μονάδες 5);

2<sup>η</sup> Ποια, λοιπόν, είναι η αλήθεια για τη σημερινή κατάσταση της γλώσσας μας; Η αλήθεια είναι ότι υπάρχει πρόβλημα ποιότητας γλώσσας: η ποιότητα της γλώσσας που χρησιμοποιούμε στην προφορική και γραπτή επικοινωνία μας δεν είναι η επιθυμητή. **Αλλά τι σημαίνει ποιότητα γλώσσας; Πώς εξασφαλίζεται; Υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης;** Απαντούμε: Ποιότητα γλωσσική είναι η αξιοποίηση των δυνατοτήτων που προσφέρει μια ιδιαίτερα καλλιεργημένη γλώσσα,



όπως η Ελληνική σε όλα τα επίπεδά της: στο λεξιλογικό, στο γραμματικοσυντακτικό (δομολειτουργικό) και στο φωνητικό-φωνολογικό. Το πώς προφέρουμε τη γλώσσα, τι λεξιλόγιο χρησιμοποιούμε από πλευράς σημασιολογικής ευκρίνειας, ευστοχίας, ποικιλίας και υφολογικών αποχρώσεων, το πώς αξιοποιούμε τις γραμματικές δομές και τις συντακτικές λειτουργίες, ποικίλες και λεπτές, που προσφέρει η γλώσσα μας, το σύνολο αυτών των χρήσεων, και κυρίως των επιλογών που κάνουμε, συνιστούν την ποιότητα της γλώσσας.

Η 2η παράγραφος του Κειμένου 1 ξεκινά με ένα ερώτημα άμεσο, που έχει ρόλο μεταβατικό. Ενισχύει τη συνοχή των νοημάτων και βοηθάει το συντάκτη του Κειμένου 1 να παρουσιάσει με ενάργεια τη θέση του. Ακολουθούν άλλα τρία άμεσα ερωτήματα που έχουν στόχο να διασαφηνίσουν τη θέση του και να εξηγήσουν τα προβλήματα σχετικά με την έλλειψη ποιότητας στη χρήση της Ελληνικής γλώσσας. Επομένως, και αυτά βοηθούν στην αλληλουχία των νοημάτων, εφόσον μετά τις τρεις ερωτήσεις ο συντάκτης προχωρά στην απάντησή τους, ώστε να επεξηγήσει και να διευκρινίσει το πρόβλημα της Ελληνικής γλώσσας.

19497 Μπορείτε να δείτε σε ερώτηση πολλαπλής επιλογής

19498

1<sup>η</sup> Η έκφραση «εφηβικό δράμα» χρησιμοποιείται ευρέως, τόσο στον επιστημονικό όσο και στον «κανονικό» κόσμο, για να περιγράψει εξαιρετικά εύστοχα την αντάρα της εφηβικής ηλικίας. Και αν οι τσακωμοί ή οι εξάρσεις αγάπης των εφήβων αποτελούν λόγια του αέρα προορισμένα να ξεχαστούν με την ενηλικίωση, **τι γίνεται όταν αυτά παραμένουν καταγεγραμμένα σε προφίλ στο Facebook, σε βίντεο στο YouTube;** Τι συμβαίνει όταν οι βραδιές της παρόρμησης αποτελούν σημεία ενός παγκόσμιου αφηγήματος, το οποίο γράφεται κάθε δευτερόλεπτο και μπορεί κάποιος να αναζητήσει και να βρει στο Google;

2<sup>η</sup> «Το Διαδίκτυο είναι ένα συναρπαστικό μέσο, το οποίο έχει καταστεί πραγματικά απαραίτητο στη σύγχρονη ζωή. Είναι όμως και σκληρό» σημειώνει η Άρτεμις Τσίτσικα, επιστημονική υπεύθυνη της Μονάδας Εφηβικής Υγείας της Β΄ Παιδιατρικής Κλινικής Πανεπιστημίου Αθηνών[...]. «Η δεύτερη ευκαιρία η οποία δίνεται στον πραγματικό κόσμο με το να ζητήσει κάποιος συγγνώμη και να προχωρήσει είναι δύσκολο να δοθεί στο Internet. Εφόσον ανεβάσεις κάτι, σε πολλές περιπτώσεις αυτό θα παραμείνει online για πάντα. Τα αποτελέσματα αυτής της πραγματικότητας τα έχουμε δει σε παιδιά που τραυματίζονται πάρα πολύ, ακριβώς επειδή, για παράδειγμα, έχει φτάσει ένα «silly video» σε εκατομμύρια χρήστες σε ελάχιστο χρονικό διάστημα, με αποτέλεσμα να μην μπορούν να το ελέγξουν».

### 3ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να δικαιολογήσεις τη χρήση των σημείων στίξης στις παρακάτω περιπτώσεις:

«κανονικό» (1η παράγραφος): τα εισαγωγικά,

**τι γίνεται όταν αυτά παραμένουν καταγεγραμμένα σε προφίλ στο Facebook, σε βίντεο στο You Tube;** (1η παράγραφος): το ερωτηματικό,

«It's Complicated: The Social Lives of Networked Teens» (3η παράγραφος): τα εισαγωγικά,

«διαδιδόμενες» (3η παράγραφος): τα εισαγωγικά,

(μπορούν εύκολα να μοιραστούν) (3η παράγραφος): η παρένθεση.



**Ενδεικτική απάντηση**

το ερωτηματικό (1η παράγραφος): απορία/προβληματισμός

**Σχόλιο δικό μου:** Δηλώνεται με ερωτηματική πρόταση το πρόβλημα, το οποίο αναλύεται από την επιστημονική υπεύθυνη της Μονάδας Εφηβικής Υγείας της Β΄ Παιδιατρικής Κλινικής Πανεπιστημίου Αθηνών στην επόμενη παράγραφο, επομένως λειτουργεί και ως στοιχείο συνοχής για τη μετάβαση στην επόμενη παράγραφο

**20250**

Ερώτηση πολλαπλής επιλογής

Απάντηση: Προβληματισμός-κινητοποίηση ενδιαφέροντος

**20255**

**4<sup>η</sup>** Εξάλλου, οι μεγάλοι άνθρωποι είναι για την κοινωνία της εικόνας αόρατοι, εκτός αν έχουν φάει ξύλο στη διάρκεια μιας συγκέντρωσης διαμαρτυρόμενοι για τις πενιχρές τους συντάξεις ή αν τους έχουν κακοποιήσει αδυσώπητοι ληστές. Κανείς δεν είναι περίεργος για τις ιστορίες τους, κανείς δεν προσπαθεί να επωφεληθεί από την περιφρονημένη εμπειρία τους και τέλος, και κυρίως, κανείς δεν νοιάζεται για την ΜΟΝΑΞΙΑ τους. Την μοναξιά, όπως έλεγε ο παππούς μου ο Δημήτρης, για να ξεχωρίσει την μοναξιά που σου επιβάλλεται από **τη μοναξιά που επιδιώκεις**.

**5<sup>η</sup>** Οι γέροι είναι βάρος, έχουν εμμονές, ξεχνούν, είναι άρρωστοι. Είναι η εικόνα που τρέμουμε, γιατί σε κάποια χρόνια θα την αντικρύσουμε στον καθρέφτη. Είναι η υπενθύμιση της φθοράς που караδοκεί να μάς κυριεύσει.

**6<sup>η</sup>** Δεν αναρωτήθηκε κανείς τι έκανε ένας άνθρωπος 93 ετών 3.30 τα ξημερώματα στο βραδινό λεωφορείο; Πού πήγαινε, από πού ερχόταν, τον περίμενε κανείς, όταν θα γύριζε, τον αναζητούσε, τον αγαπούσε;

**3ο υποερώτημα (μονάδες 15)**

Πώς αντιλαμβάνεσαι ότι λειτουργεί στο Κείμενο 1 η χρήση των ερωτηματικών στην 6η παράγραφο (μονάδες 10) και του ασύνδετου σχήματος στην 4η παράγραφο του Κειμένου 1 (μονάδες 5);

Τα ερωτηματικά στοχεύουν (ενδεικτικά):

- Στον προβληματισμό: δεν αναμένεται οπωσδήποτε μία απάντηση, αλλά τίθεται το ερώτημα προς σκέψη/προβληματισμό του δέκτη. Ο γράφων δεν εκφράζει απορία. Γνωρίζει εκ των προτέρων ότι κανείς δεν ενδιαφέρθηκε.
- Στην έκφραση έντονης αποδοκμασίας.
- Στη διέγερση συναισθημάτων.
- Στη συνοχή των μερών της παραγράφου
- Στην παραστατική απόδοση του μηνύματος.



20281

Καλημέρα σας.

1<sup>η</sup> Ονομάζομαι Παναγιώτης Φίλιππας και μένω στο Νυδρί Λευκάδας. Είμαι Συνταξιούχος 88 ετών σήμερα. Δάσκαλος. Μπήκα στον πειρασμό να σας γράψω, διότι κάπου άκουσα στο ραδιόφωνο ότι την 1η Οκτωβρίου εορτάζεται η Τρίτη ηλικία. Και ένιωσα μια χαρά, μια ικανοποίηση. Ένωσα και θυμό μαζί. Εορτάζουμε την Τρίτη ηλικία σκέφτηκα. Ευτυχώς που μας θυμούνται ακόμα, είπα. Για όλα αυτά που κάναμε. Και έχουμε προσφέρει. Στις οικογένειές μας. Στην κοινωνία μας. Στα παιδιά μας και στα εγγόνια μας. Και ακόμα συνεχίζουμε. Η καρδούλα μου το ξέρει. Τι έχω περάσει... Και τι περνάμε ακόμα. **Γιατί αγαπητοί συμπολίτες μου, στη πράξη αλήθεια, πώς με τιμούν;**

2<sup>η</sup> Με την πετσοκομμένη σύνταξη που μου δίνουν; Που νιώθω εγκαταλελειμμένος; Με την μειονεκτούσα Δημόσια Υγεία που, όταν πάω στο Νοσοκομείο, περιμένω ώρες να εξυπηρετηθώ, διότι δεν υπάρχουν αρκετοί Ιατροί να εξυπηρετήσουν; Ώρες. Σκεφτείτε το αυτό. Σας παρακαλώ. Και δεν είμαι από αυτούς που θέλουν να κάθονται σε μια γωνιά και να γκρινιάζουν. Όσο μπορώ, θέλω ακόμα να κάνω ό,τι μπορώ. Προσπαθώ.

### 2ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποιο ρόλο για τη συνοχή και την οργάνωση του Κειμένου 1 παίζει η ερώτηση στο τέλος της πρώτης παραγράφου «Γιατί αγαπητοί ... πως με τιμούν;»

Η ερώτηση στο τέλος της πρώτης παραγράφου του Κειμένου 1 λειτουργεί:

- Ως **γέφυρα μετάβασης** στη δεύτερη παράγραφο, όπου διατυπώνονται τα παράπονα του ηλικιωμένου για την ελλιπή υγειονομική και συνταξιοδοτική κάλυψη από το κράτος.
- Ως **σημείο αναφοράς για την οργάνωσης και συνοχή ολόκληρου** του κειμένου, γιατί σε κάθε παράγραφο σχεδόν είναι σαν να δίνεται απάντηση σε αυτήν την πικρή ερώτηση και έτσι φαίνεται η αντιμετώπιση που έχει ο κύριος Φίλιππας από τους άλλους, είτε αυτή είναι θετική (5<sup>η</sup> §), είτε έχει αρνητικό πρόσημο, λόγω αδυναμίας των δομών του κράτους και του αποχωρισμού από τους δικούς του ανθρώπους (2<sup>η</sup>, 3<sup>η</sup>, 4<sup>η</sup>§).

20283

Τίτλος

**Εμείς δεν θα γεράσουμε άραγε;**

### 2ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποια σχέση έχει ο τίτλος του Κειμένου 1 με το περιεχόμενό του (μονάδες 6); Τι πετυχαίνει, κατά τη γνώμη σου, η συντάκτρια με την επανάληψη της φράσης του τίτλου στο τέλος του κειμένου (μονάδες 4);



Ο τίτλος, με την ευθεία ερώτηση που θέτει, εισάγει τον αναγνώστη σε μια διάθεση προβληματισμού και ευαισθητοποίησης απέναντι στην περιθωριοποίηση της τρίτης ηλικίας. Έτσι στην ουσία γίνεται ευκολότερα κατανοητό το κείμενο, γιατί η ίδια διάθεση κυριαρχεί σε όλη του την έκταση, καθώς αναλύονται τα αίτια της παραμέλησης, οι ωφέλιμες συνέπειες από την επαφή και την επικοινωνία των γενιών και απλές λύσεις με τις οποίες θα επιτευχθεί η συμπερίληψη των ηλικιωμένων στη ζωή μας.

Το κείμενο τελειώνει με την ίδια φράση, ώστε να δοθεί έμφαση στο περιεχόμενο της προτροπής προς τους αναγνώστες, να προβληματιστούν σχετικά με το ότι δεν πρέπει οι ίδιοι να σκέφτονται, όπως όλοι οι άνθρωποι, οι οποίοι σε νεαρή ηλικία νιώθουν άτρωτοι και δεν αναλογίζονται τα γηρατειά. Επίσης, με αυτή τη φράση οργανώνεται δομικά/λογικά το κείμενο στη βάση του κύριου προβληματισμού, ότι δηλαδή οι άνθρωποι σε νεότερη ηλικία δεν σκέφτονται τα γηρατειά, με αποτέλεσμα να περιθωριοποιούνται οι ηλικιωμένοι και να σπάει η αλυσίδα ομαλής διαδοχής των γενεών στη σημερινή κοινωνία.

**Σχόλιο δικό μου:** Κατά τη γνώμη μου πρόκειται για ρητορικό ερώτημα, καθώς διατυπώνεται με έντονο τρόπο (αποφατική διατύπωση) η υπονοούμενη απάντηση: ασφαλώς και θα γεράσουμε

20368

### 3ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 1 η συγγραφέας χρησιμοποιεί επανειλημμένα την ερώτηση. Αφού εντοπίσεις τρεις περιπτώσεις χρήσης της ερώτησης (μονάδες 6), να παρουσιάσεις τη λειτουργία της σε καθεμιά από αυτές (μονάδες 9).

Σημείωση: Οι ερωτήσεις είναι διάσπαρτες [σε ολόκληρο κείμενο](#), μπορείτε να το δείτε εδώ

Περιπτώσεις χρήσης της ερώτησης στο Κείμενο 1 και λειτουργία τους:

- «**Η μόδα είναι απλά ένα ρούχο;**»: η ερώτηση στον τίτλο του κειμένου εκφράζει το βασικό θέμα προβληματισμού, δημιουργεί τις κατάλληλες προσδοκίες στον αναγνώστη και συγχρόνως τον ωθεί να προβληματιστεί και ο ίδιος.
- «**Δημιουργούνται διαφορετικοί προβληματισμοί με ένα κοινό ερώτημα: μόδα είναι μόνο αυτό;**»: Έχοντας παρουσιάσει στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1 τα κακώς κείμενα της μόδας, η συγγραφέας θέτει την ερώτηση εάν η μόδα περιορίζεται μόνον σε αυτά, υπονοώντας έτσι ότι η μόδα έχει και άλλες, ουσιαστικότερες πλευρές, και προετοιμάζοντας τον αναγνώστη για τις απόψεις που θα υποστηρίξει ακολούθως. **Συνεπώς, η ερώτηση λειτουργεί και ως στοιχείο δομικής οργάνωσης του κειμένου.**
- «**Όμως ποιες καταστάσεις επηρέασαν την εποχή των 60', ώστε σήμερα να φτάσει στα χέρια μας ξανά η super mini φούστα;**»: η ερώτηση αποτελεί δομικό στοιχείο του κειμένου (θεματική πρόταση), καθώς προετοιμάζει τον αναγνώστη για την υποενότητα που θα ακολουθήσει, δηλαδή τις καταστάσεις που επηρέασαν τη δεκαετία του 1960, ώστε δημιουργήματα της μόδας της εποχής, όπως η μίνι φούστα, να φτάνουν ως τα δικά μας χρόνια.
- «**Τελικά, η μόδα είναι απλά ένα ρούχο, ένα έργο τέχνης, ένα τραγούδι που απλά φεύγει και την θέση του καταλαμβάνει κάτι άλλο ή είναι ένας ακόμα τρόπος έκφρασης μιας κουλτούρας, των προβληματισμών μας;**»: η ερώτηση συγκεφαλαιώνει τα «πρόσωπα» της μόδας που η συγγραφέας παρουσίασε στο κείμενο και αφήνεται να απαντηθεί από τη νεολαία κάθε εποχής





28040

## 2ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποια η λειτουργία των ερωτημάτων στην 1η παράγραφο του Κειμένου 1; Να απαντήσεις λαμβάνοντας υπόψη και τη θέση των ερωτημάτων στην παράγραφο.

1<sup>η</sup> Έχετε διαπιστώσει πως, όταν γελάτε, «φωτίζει» το πρόσωπό σας και φαίνεστε ομορφότεροι και νεότεροι; Οι αρχαίοι Έλληνες έλεγαν ότι ο άνθρωπος είναι «ζώνον γελαστικόν», προσδίδοντας του την ιδιότητα να γελά, κάτι που τον ξεχωρίζει από τα υπόλοιπα όντα, όπως ακριβώς η νόηση και η γλώσσα. Το γέλιο είναι ένας τρόπος να χαρούμε, να νιώσουμε καλά, να χαλαρώσουμε, να διώξουμε το άγχος, να έρθουμε πιο κοντά, να ενθαρρύνουμε τους άλλους - ακόμη και τον εαυτό μας. Είναι τόσο απλό και συγχρόνως τόσο πολύτιμο, όχι μόνο για τις σχέσεις μας με τους άλλους, αλλά και για τον ίδιο τον οργανισμό μας. Είναι πράγματι εντυπωσιακό, το πόσο καλό κάνει το γέλιο στην ψυχική και σωματική μας υγεία, αν και πρέπει να παραδεχτούμε πως είναι ένα από τα πράγματα που θεωρούμε δεδομένα, επειδή όλοι μπορούμε να το κάνουμε. **Αν είναι έτσι, όμως, τότε γιατί δεν αναρωτιέστε πόσο, αλήθεια, γελάσατε σήμερα;**

Στην 1η παράγραφο του κειμένου εμφανίζονται δύο ρητορικά ερωτήματα, στην αρχή και στο τέλος της παραγράφου:

- «Έχετε διαπιστώσει πως .... ομορφότεροι και νεότεροι;»
- «Αν είναι έτσι, όμως, τότε γιατί .... γελάσατε σήμερα;»

Στα ερωτήματα αυτά η απάντηση είναι προφανής και αναμένεται να δοθεί από τον κάθε αναγνώστη προσωπικά – από αυτό το στοιχείο προκύπτει ο ρητορικός χαρακτήρας τους.

Η λειτουργία τους έγκειται στη διέγερση του προβληματισμού του αναγνώστη με άμεσο και εύληπτο τρόπο. Πιο συγκεκριμένα:

- Το πρώτο ερώτημα, στην αρχή του κειμένου, σχετίζεται άμεσα με τον τίτλο και εισάγει στο κεντρικό θέμα που είναι οι ευεργετικές επιδράσεις του γέλιου, στρέφοντας την προσοχή του αναγνώστη στο πώς φαίνεται ο άνθρωπος που γελά (ομορφότερος και νεότερος).
- Το δεύτερο ερώτημα, στο τέλος της 1η παραγράφου, ανακεφαλαιώνει τα δεδομένα των ευεργετικών επιδράσεων του γέλιου («Αν είναι έτσι») και επεκτείνει τον προβληματισμό στον κάθε αναγνώστη προσωπικά («τότε γιατί δεν ... σήμερα;»). Με αυτή την έννοια, και σε συνδυασμό με την υπόδειξη του συγγραφέα ότι η απάντηση είναι διαφορετική για τον καθένα, διαθέτει μεταβατικό χαρακτήρα, ενισχύοντας τη συνεκτικότητα του κειμένου.

**Σχόλιο δικό μου:** Μόνο στο πρώτο ερώτημα είναι προφανής η απάντηση: δηλαδή, ναι είναι ομορφότεροι

Το δεύτερο ερώτημα: ναι έχει μεταβατικό χαρακτήρα...



35704

**[Μαντίλα]**

Απόσπασμα από το βιβλίο της Niall Ferguson «Πολιτισμός» (μετάφραση Νίκος Ρούσσο), εκδόσεις Παπαδόπουλος, 2012, σσ. 294-295.

**2ο υποερώτημα (μονάδες 10)**

Να αναλύσεις συνοπτικά τον ρόλο που έχουν τα ερωτήματα της πρώτης παραγράφου του Κειμένου 1 στην οργάνωσή του.

[...] Κάποια εξωτερικά στολίδια μπορεί να έχουν βαθύτερη σημασία. Είναι άραγε η μαντίλα ή το πέπλο εκφράσεις προσωπικής πίστης, που κάθε δυτικοποιημένη κοινωνία θα πρέπει να ανέχεται βάσει της αρχής της ελεύθερης έκφρασης; Ή μήπως πρόκειται για απαρχαιωμένα σύμβολα της σεξουαλικής ανισότητας που επιτάσσει το Ισλάμ και τα οποία θα έπρεπε να απαγορεύονται από μια κοσμική κοινωνία; Ισλαμιστές όπως η δημοσιογράφος Νιχάλ Μπενγκίσου Κάρακα παρουσιάζουν το ερώτημα ως ζήτημα ατομικής ελευθερίας και ανθρωπίνων δικαιωμάτων: «Θέλουμε να μας φέρονται όπως φέρονται στις γυναίκες που δεν φορούν μαντίλα. Είμαστε ίδιες, τίποτα διαφορετικό δεν υπάρχει, θέλουμε να μας φέρονται το ίδιο. Έχουμε όλα τα δικαιώματα που έχουν κι εκείνες. [...] Απλώς θέλουμε δημοκρατία ανάμεσα στις κυρίες που δεν φορούν μαντίλα και σε εκείνες που φορούν».

Τα ερωτήματα δηλώνουν ένα δίλημμα στο οποίο δίνει απάντηση το κείμενο παραθέτοντας και τις δύο διαφορετικές θέσεις. Το κείμενο οργανώνεται με βάση τα ερωτήματα και την απάντηση που δίνεται σε αυτά



### Β λυκείου

**14545** Στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1 ο Ηλίας Βεργίτισης κάνει χρήση του ερωτήματος «Τι είναι τελικά αυτό που διαφοροποιεί σήμερα τα ιντερνετικά μέσα ενημέρωσης από τα παραδοσιακά;» Να αιτιολογήσεις τον ρόλο του ερωτήματος αυτού στην οργάνωση του κειμένου.

Θα μπορούσε να ειπωθεί – με αρκετή δόση ιστορικής αυθαιρεσίας, είναι αλήθεια – ότι ο Θουκυδίδης υπήρξε ο πρώτος δημοσιογράφος της Ιστορίας, διότι κατέγραψε γεγονότα απογυμνωμένα από τα μυθολογικά τους στοιχεία, σε μια γλώσσα λαϊκή και κατανοητή από όλους. [...] Στους 26 αιώνες που μεσολάβησαν από τότε η είδηση πλέον μεταδίδεται σε κλάσματα του δευτερολέπτου και τα περιθώρια για ταυτόχρονη ανάλυσή της ολοένα στενεύουν. Τα παραδοσιακά μέσα ενημέρωσης αναζητούν νέες διεξόδους μπροστά στις αυξημένες απαιτήσεις ενός νέου είδους κοινού, που απαιτεί γρήγορη, έγκυρη, σαφή και κυρίως «έξυπνη» ενημέρωση. Μπορεί άραγε το διαδίκτυο – αν και βρίσκεται ακόμη στην εφηβική ηλικία – να εκφράσει το εξελισσόμενο αυτό αίτημα; Τι είναι τελικά αυτό που διαφοροποιεί σήμερα τα ιντερνετικά μέσα ενημέρωσης από τα παραδοσιακά;

**Ο ρόλος του ερωτήματος είναι δομικός.** Ο συγγραφέας με βάση το ερώτημα που θέτει στην αρχή του κειμένου του και την απάντηση σε αυτό οργανώνει αποτελεσματικά το κείμενό του. Αναρωτιέται αρχικά σε τι διαφοροποιούνται τα διαδικτυακά από τα παραδοσιακά μέσα ενημέρωσης και στη συνέχεια επισημαίνει τις διαφορές αυτές. Με τη χρήση του ερωτήματος το κείμενο αποκτά συνοχή.

**14548** Η 2<sup>η</sup> παράγραφος του Κειμένου 1 αρχίζει με ένα ερώτημα. Να περιγράψεις με συντομία πώς το ερώτημα συμβάλλει στη νοηματική σύνδεση των δύο πρώτων παραγράφων του κειμένου.

2<sup>η</sup> Γιατί όμως **η δημοσιογραφία πέφτει ολοένα και συχνότερα σ' αυτή την παγίδα;** Εξαιτίας της κρίσης που αντιμετωπίζει, η οποία χρονολογείται από την εμφάνιση της τηλεόρασης. Εκεί ακούς αποβραδís óσα η εφημερίδα γράφει το επόμενο πρωί. **Η εφημερίδα έπρεπε να έχει εξαφανιστεί ολοσχερώς, αλλά αντ' αυτού μετατράπηκε σε «εβδομαδιαία».** Την εποχή που πρωτοεμφανίστηκε η τηλεόραση, οι εφημερίδες κυκλοφορούσαν με 8 ή 12 σελίδες. Τώρα, έχουν 60. Τη στιγμή που δεν είχαν πια τίποτα να πουν, αύξησαν την ύλη τους εντάσσοντας σ' αυτήν σχόλια, αναλύσεις ή, απλούστατα, κουτσομπολιά.



Η 2<sup>η</sup> παράγραφος του Κειμένου 1 αρχίζει με ένα ερώτημα. Αυτό το ερώτημα θεωρείται άμεσο, καθώς στη συνέχεια δίνεται η απάντησή του από το συντάκτη. Βοηθάει στη συνοχή των δύο πρώτων παραγράφων, διότι ο ρόλος του είναι μεταβατικός. Στην πρώτη παράγραφο ο συντάκτης αφορμάται από πραγματικό γεγονός για τον τρόπο που αντιμετωπίζει την πληροφορία έντυπο ευρείας κυκλοφορίας της Αμερικής και μέσω αυτού διαπιστώνει την κρίση που διέρχεται η δημοσιογραφία. Στη συνέχεια, με τη χρήση του ερωτήματος για τις αιτίες αυτής της κρίσης προβαίνει στην ανάλυση των αιτιών και γενικότερα του θέματος της δημοσιογραφικής κρίσης που τον απασχολεί.

**15277** Να περιγράψεις με συντομία τον τρόπο με τον οποίο τα ερωτήματα στην αρχή του Κειμένου 1 συμβάλλουν στην οργάνωση των νοημάτων του και στην εισαγωγή στο θέμα.

Έχετε αναρωτηθεί γιατί η Siri, η Alexa και η Cortana έχουν γυναικεία ονόματα και φωνές; Πώς οι μηχανές βλέπουν τις γυναίκες; Κι άραγε μπορούν οι μηχανές να αντιληφθούν τη διαφορετικότητα; Η έκθεση «Her Data», που παρουσιάζεται αυτές τις ημέρες, διερευνά τη σημασία των δεδομένων και των αλγορίθμων στη σημερινή εποχή της τεχνητής νοημοσύνης μέσα από τη θέση της γυναίκας. Στερεότυπα, προκαταλήψεις και ταμπού φαίνεται πως επανέρχονται ισχυρότερα στην ψηφιακή σφαίρα. Τέσσερις γυναίκες εικαστικοί παρουσιάζουν διαφορετικές ιστορίες για το πώς οι κυρίαρχες τεχνολογικές αφηγήσεις επηρεάζουν τον τρόπο με τον οποίο βιώνουμε τις ταυτότητές μας και τον κόσμο μέσα από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, τις μηχανές αναζήτησης και τις εφαρμογές τεχνητής νοημοσύνης.

Τα ερωτήματα λειτουργούν ως στοιχείο συνοχής, καθώς εισάγουν στο βασικό θέμα του κειμένου. Θέτουν εν ολίγοις όλους εκείνους τους προβληματισμούς, οι οποίοι θα σχολιαστούν στη συνέχεια από τις τέσσερις εικαστικούς. Επίσης, η εισαγωγή στο θέμα γίνεται με τρόπο που δημιουργεί προβληματισμό από την πλευρά της δημοσιογράφου και κεντρίζει την περιέργεια του αποδέκτη του μηνύματος, ώστε να διαβάσει με ενδιαφέρον τις απόψεις των εικαστικών που διατυπώνονται στη συνέχεια του κειμένου.

**15316** Στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1 οι συντάκτες του παραθέτουν ερωτήματα. Τι θέλουν να πετύχουν με αυτόν τον τρόπο (μονάδες 10); Πιστεύεις ότι θα άλλαζε το ύφος λόγου της παραγράφου, αν στη θέση των ερωτημάτων υπήρχαν προτάσεις κρίσεως και γιατί (μονάδες 5);

Η βιομηχανία της ομορφιάς προβάλλει κατά κύριο λόγο γυναίκες, αλλά και άνδρες, «αποδεκτούς», που εντάσσονται στα στερεότυπα περί κάλλους, όπως ορίζονται σε εξώφυλλα περιοδικών και κοινωνικά δίκτυα. Τα ερωτήματα που προκύπτουν είναι πολλά: γιατί κάποιος έχει λόγο για το δικό σου σώμα; Πρέπει εσύ να θωρακίζεις τον εαυτό σου, για να μη γίνεσαι έρμαιο στην άποψη κάποιου; Πώς μπορούμε να αλλάξουμε τον ορισμό του τι είναι αποδεκτό



ως σώμα; Τάτες, ψηλολέκεες, τόφαλοι, κοκκαλιάρηδες, με λεύκη, με ψωρίαση, με άπειρα τατουάζ: πώς μπορούμε να πάψουμε να χαρακτηρίζουμε ανθρώπους, προσβάλλοντας και πληγώνοντάς τους;

Με την παράθεση ερωτημάτων στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1 οι συντάκτες του επιδιώκουν να προσδώσουν στον λόγο προφορικότητα, αμεσότητα και υφολογική ποικιλία. Επίσης, με αυτόν τον τρόπο ενεργοποιείται το ενδιαφέρον του δέκτη και η εισαγωγική παράγραφος πετυχαίνει έναν βασικό της στόχο. Αν στη θέση των ερωτήσεων υπήρχαν κύριες προτάσεις κρίσεως, το ύφος του λόγου θα ήταν διαφορετικό, καθώς θα επρόκειτο για διατύπωση μιας κρίσης, σκέψης ή διαπίστωσης που εμπεριέχει έναν μεγάλο βαθμό βεβαιότητας ή μεταφέρει μια απλή πληροφορία. Με αυτόν τον τρόπο, ο λόγος δεν θα πετύχαινε την άμεση εμπλοκή των αναγνωστών/-στριών ούτε θα ενεργοποιούσε στον ίδιο βαθμό το ενδιαφέρον τους.

**15359** Στην τρίτη παράγραφο του Κειμένου 1 διατυπώνονται μια σειρά από ερωτήματα από τον αρθρογράφο. Πώς εξυπηρετούν τη σύνδεση των νοημάτων του κειμένου (μονάδες 6) και τί προσφέρουν στο επικοινωνιακό αποτέλεσμα; (μονάδες 4)

Αυτό σημαίνει ότι δεν χρειάζεται τίποτα να αλλάξει στα ζητήματα; Ότι είναι όλα καλά στον τρόπο που ασκείται στη χώρα η δημοσιογραφία; Ότι δεν χρειάζεται να στοχαστούμε τι γίνεται, όταν όντως η δημοσιογραφία «περνάει τα όρια»; Κάθε άλλο.

Η διατύπωση των ερωτημάτων στην τρίτη παράγραφο στοχεύει:

- **Ως προς τη σύνδεση των νοημάτων:** στη λειτουργία τους ως «γέφυρα» και μετάβαση μεταξύ του πρώτου μέρους του κειμένου, όπου αναλύονται τα αποτελέσματα της αυστηροποίησης του νόμου για τη διάδοση ψευδών ειδήσεων και οι αντιρρήσεις του αρθρογράφου σ' αυτό και του δεύτερου μέρους, όπου ο ίδιος παρουσιάζει τις λύσεις που προτείνει, αφού έχει γίνει η παραδοχή πως το πρόβλημα υπάρχει.
- **Ως προς το επικοινωνιακό αποτέλεσμα:** στην εκδήλωση του προσωπικού προβληματισμού του συγγραφέα για την κατάσταση και στην ευαισθητοποίηση και των αναγνωστών, στη διατήρηση του αμείωτου ενδιαφέροντος για τη συνέχιση της ανάγνωσης. Επίσης, με τη διατύπωση των ερωτήσεων το άρθρο αποκτά αμεσότητα και ζωντάνια.

**15329** Στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1 η αρθρογράφος οργανώνει τον λόγο της με δύο ερωτήματα. Να τα καταγράψεις (μονάδες 2) και να εξηγήσεις ποιο στόχο εξυπηρετεί το καθένα από αυτά (μονάδες 8).





«Μετά το Λύκειο, τι;». Ένα ερώτημα που απασχολούσε ανέκαθεν τους εφήβους γίνεται σήμερα ακόμη πιο κρίσιμο. Γιατροί, δικηγόροι και μηχανικοί μαστίζονται από την ανεργία και συχνά μεταναστεύουν στο εξωτερικό, η οικογενειακή επιχείρηση παραπαίει. Πώς μπορούμε να αντιμετωπίσουμε την αγωνία έναντι του άδηλου επαγγελματικού μέλλοντος στην Ελλάδα; Ο κατάλληλος σχεδιασμός, η ευελιξία και η πίστη στον εαυτό μας είναι τα κυριότερα εφόδια για το μέλλον. «Η σημερινή εποχή απαιτεί από τους νέους να μάθουν να λειτουργούν ενεργητικά στις αλλαγές που συνεχώς προκύπτουν. Καλούνται να συνειδητοποιήσουν ότι θα δραστηριοποιηθούν σε μια εποχή πολύ διαφορετική από τη σημερινή και μάλιστα σε ένα διεθνές περιβάλλον: νέα όνειρα και στόχοι θα προκύψουν από νέους επαγγελματικούς τομείς και νέες επιστημονικές ανακαλύψεις», αναλύει η κ. Μαρία Κουτσαύτη, με 30ετή εμπειρία στον χώρο της Συμβουλευτικής Διαχείρισης Σταδιοδρομίας.

**Με το πρώτο ερώτημα** «Μετά το Λύκειο, τι;» η αρθρογράφος εισάγει τον αναγνώστη στο θέμα της, τις δυσκολίες των σύγχρονων εφήβων να επιλέξουν επάγγελμα, προσελκύνοντας την προσοχή του με μία γνωστή φράση-απορία, που παρουσιάζει με τον πιο ευθύνοπτο και παραστατικό –άρα, επικοινωνιακά αποτελεσματικό- τρόπο την επαγγελματική τους αβεβαιότητα.

**Με το δεύτερο ερώτημα** «Πώς μπορούμε να αντιμετωπίσουμε την αγωνία έναντι του άδηλου επαγγελματικού μέλλοντος στην Ελλάδα;» κινητοποιεί το ενδιαφέρον των αναγνωστών, προβληματίζοντάς τους για τους ενδεχόμενους τρόπους διαχείρισης της επαγγελματικής ανασφάλειας των νέων, τους οποίους και παρουσιάζει στη συνέχεια της παραγράφου. Με αυτόν τον τρόπο επιτυγχάνεται η συνοχή του λόγου μεταξύ των περιόδων και προσδίδεται διαλογικός χαρακτήρας στο κείμενο, το οποίο αποκτά αμεσότητα και υφολογική ποικιλία.

**15368** Τι πετυχαίνει η συγγραφέας με τη χρήση ερωτημάτων στην 1η παράγραφο του Κειμένου 1;

Σε μια παγκοσμίως δύσκολη συγκυρία, υπάρχουν μερικά πράγματα που αξίζει να θυμόμαστε για τη δουλειά ως αγαθό, ως δικαίωμα και κοινωνική έννοια. Ποιοι είμαστε όταν απεκδυόμαστε την επαγγελματική μας ιδιότητα; Γιατί θεωρούμε τη δουλειά προέκταση του εαυτού μας και πότε αυτός ο υπαρξιακός προβληματισμός μετατρέπεται σε ηθικό ερώτημα;

Η χρήση ερωτημάτων :

- κεντρίζει το ενδιαφέρον των αποδεκτών για την ανάγνωση του κειμένου
- επιδιώκει να προβληματίσει τους αναγνώστες να απαντήσουν τα ερωτήματα
- θέτει το ευρύτερο πλαίσιο συζήτησης



**15397** Στην τρίτη παράγραφο του Κειμένου 1 αξιοποιούνται επανειλημμένα οι ερωτήσεις. Να τις εντοπίσεις (μονάδες 6) και να περιγράψεις με συντομία τον ρόλο τους (μονάδες 9).

Αναφορά θα πρέπει να γίνει ειδικά σε ένα σύγχρονο φαινόμενο που σχετίζεται με τα ριάλιτι τηλεπαιχνίδια και την οξεία κριτική που δέχονται οι συμμετέχοντες σε αυτά. Πολλές εκπομπές και δημοσιεύματα σε περιοδικά αντλούν τη θεματολογία τους από τα όσα συμβαίνουν σε τέτοια παιχνίδια με έμφαση στα πρωτοεμφανιζόμενα σε αυτά άτομα. Από τη μια, το να παρουσιάζονται οι εξελίξεις ή οι χαρακτήρες των παικτών, καθώς εμφανίζονται και αποκαλύπτονται, είναι λογικό και αναμενόμενο. Όμως, τι γίνεται όταν σχολιάζονται ως προσωπικότητες και μάλιστα με βάνουσο τρόπο; Όταν τα τηλεοπτικά και δημοσιογραφικά συνεργεία εισβάλλουν στις οικογένειές τους και με χαρακτηριστική ευκολία αποκαλύπτουν στοιχεία του παρελθόντος τους, ιδιαίτερα ευαίσθητα και προσωπικά; Σε ποιον βαθμό μπορούν όλοι όσοι γράφουν ή εμφανίζονται στα τηλεοπτικά πάνελ να κρίνουν και να χαρακτηρίζουν χωρίς περιορισμούς και συνέπειες αυτούς που επέλεξαν να συμμετάσχουν στα εν λόγω παιχνίδια;

Οι ερωτήσεις που χρησιμοποιεί η συγγραφέας στην 3<sup>η</sup> παράγραφο του Κειμένου 1:

- «Όμως τι γίνεται όταν σχολιάζονται ως προσωπικότητες και μάλιστα με βάνουσο τρόπο;»
- «Όταν τα τηλεοπτικά και δημοσιογραφικά συνεργεία εισβάλλουν στις οικογένειές τους και με χαρακτηριστική ευκολία αποκαλύπτουν στοιχεία του παρελθόντος τους, ιδιαίτερα ευαίσθητα και προσωπικά;»
- «Σε ποιον βαθμό μπορούν όλοι όσοι γράφουν ή εμφανίζονται στα τηλεοπτικά πάνελ να κρίνουν και να χαρακτηρίζουν χωρίς περιορισμούς και συνέπειες αυτούς που επέλεξαν να συμμετάσχουν στα εν λόγω παιχνίδια;»

Οι παραπάνω ερωτήσεις είναι ρητορικές και αποσκοπούν να υπογραμμίσουν με έμφαση και παραστατικότητα την κακώς νοούμενη ελευθεροτυπία και τα προβλήματα που δημιουργεί η παρέμβαση του τύπου σε θέματα της προσωπικής ζωής του ανθρώπου. Με τις ερωτήσεις εκφράζονται με μορφή επιχειρημάτων οι ενστάσεις που διατυπώνει η συγγραφέας για το γεγονός της προβολής εκπομπών τύπου ριάλιτι στο όνομα της ελεύθερης έκφρασης. Επίσης, δημιουργούνται ερεθίσματα προβληματισμού για τον/την αναγνώστη/-τρια. Τέλος, η τοποθέτηση των ερωτήσεων στο τέλος της παραγράφου δημιουργεί ομαλή νοηματική μετάβαση στην «απάντηση» που βρίσκεται στην αρχή της επόμενης: «Από τα παραπάνω ερωτήματα γίνεται φανερό ότι δεν μπορεί στον βωμό της ελευθερίας του τύπου να θίγονται άλλα δικαιώματα».

**16784**

Στην πέμπτη παράγραφο του Κειμένου 1 ο αρθρογράφος διατυπώνει ένα ερώτημα: «Πού θα βρεθούν όμως οι νέες θέσεις εργασίας, για να αντικαταστήσουν αυτές που χάνονται;» Να εξηγήσεις με συντομία πώς εξυπηρετεί τη δομή της παραγράφου η επιλογή της ερωτηματικής πρότασης.



[...] Πού θα βρεθούν όμως οι νέες θέσεις εργασίας, για να αντικαταστήσουν αυτές που χάνονται; Η απάντηση είναι ότι μια νέα περίοδος αυτοαπασχόλησης και παραγωγής - κατανάλωσης έρχεται ως αναπόφευκτη λύση. Το «κίνημα χωρίς μεσάζοντες» αλλά και η τάση για νέους καταναλωτικούς συνεταιρισμούς και γέφυρες συνεργασίας μεταξύ δικτύων καταναλωτών και παραγωγών αποτελούν την πρώτη ένδειξη.

Η ερωτηματική πρόταση τίθεται ως θεματική περίοδος στην παράγραφο και συγχρόνως βοηθά στην ανάπτυξη των σχολίων με μορφή απάντησης. Με αυτό τον τρόπο οργανώνεται δομικά η πέμπτη παράγραφος του Κειμένου 1.

**16800** Στην 3η παράγραφο του Κειμένου 1 διατυπώνεται ένα ερώτημα. Μπορείς να εξηγήσεις τον ρόλο του στη δομή της παραγράφου;

Είναι γεγονός ότι οι ταχύτατες αλλαγές ασκούν ακραίες πιέσεις, όχι μόνο στα άτομα που προσπαθούν να κινηθούν προς και μέσω των αγορών εργασίας, αλλά και σε εκείνους που παρέχουν υποστήριξη για αυτές τις μεταβολές. Αναφέεται, λοιπόν, το ερώτημα «πώς οι σύμβουλοι επαγγελματικού προσανατολισμού μπορούν να διαχειριστούν τις νέες συνθήκες και να στηρίξουν το άτομο να σχεδιάσει τη σταδιοδρομία του σε μια αγορά εργασίας που υφίσταται διαρκείς αλλαγές και ανακατατάξεις, χωρίς να χάσει την αίσθηση του εαυτού και της κοινωνικής του ταυτότητας;». Σε αυτή τη σύνθετη ανάπτυξη σταδιοδρομίας ο επαγγελματικός σύμβουλος καλείται να ενθαρρύνει το άτομο να δώσει προσωπικό νόημα στην σταδιοδρομία του, αναπτύσσοντας μια ενισχυμένη αίσθηση ταυτότητας και ουσιαστική επαγγελματική δράση (Young & Collin, 2004).

«πώς οι σύμβουλοι επαγγελματικού προσανατολισμού ... και της κοινωνικής του ταυτότητας;». Το ερώτημα δομικά συντελεί στην διαδικασία παρουσίασης του ρόλου του συμβούλου επαγγελματικού προσανατολισμού στην παράγραφο μετά τη γενική τοποθέτηση για το νέο εργασιακό τοπίο. Με αυτό τον τρόπο επιτυγχάνεται η ομαλή μετάβαση στο επόμενο νόημα (ρόλος του συμβούλου επαγγελματικού προσανατολισμού), αφού έχει γίνει λόγος στο προηγούμενο κείμενο για τις ταχύτατες αλλαγές που έχουν σημειωθεί στην αγορά εργασίας.

**16816** Να εξηγήσεις με συντομία τον ρόλο των ερωτήσεων στη δομή/οργάνωση της πρώτης παραγράφου του Κειμένου 1.

Τα ΜΜΕ δομώντας μιαν άλλη πραγματικότητα, αυτή της πληροφορημένης και ενημερωμένης κοινωνίας, αυτο-αναγορεύονται σε καθρέφτη ή εικόνα. **Πόσο βέβαιοι είμαστε, όμως, ότι όλα τα στοιχεία και τα σχόλια που γράφονται κι ακούγονται συγκροτούν την πραγματικότητα κι ότι δεν υπάρχουν «κρυμμένα μυστικά και ντοκουμέντα»;** Από την άλλη πλευρά, η εικόνα «της κοινωνίας της εικόνας» αναδεικνύει μια κοινωνία που φαίνεται να έχει παραδοθεί στις εικόνες που παράγουν οι άλλοι και καταναλώνει η ίδια. **Ποια άραγε μηνύματα -και σε ποιους ακριβώς- εκπέμπει ο κόσμος των εικόνων της ανέμελης ζωής, της άθλιας ζωής, των πετυχημένων και των αποκλεισμένων, των απαθών και των ψυχοπαθών (Βιθυνός, 1998);** Υπάρχει απώλεια του πραγματικού, μια σχάση ανάμεσα στην αναπαράσταση και στο γεγονός, με συνέπεια η



αναπαράσταση να καθίσταται τελικά πραγματικότητα και το κοινωνικό να βιώνεται φαντασιακά.

Τα ερωτήματα εκφράζουν με τη μορφή αποριών (του ίδιου του συγγραφέα ή απορίας που βασίζεται στην άποψη ενός ειδικού, τον οποίον επικαλείται, όπως ο Βιθυνός) τον κύριο προβληματισμό του κειμένου αναφορικά με την εικόνα της κοινωνίας που προβάλλουν τα ΜΜΕ. Με αυτά οργανώνεται δομικά ο εισαγωγικός χαρακτήρας της πρώτης παραγράφου και δημιουργείται κατάλληλο έδαφος για προβληματισμό του δέκτη και ενεργοποίηση του ενδιαφέροντός του.

**17110** «Οικογένεια ή καριέρα»; Να εξηγήσεις πώς συμβάλλει η χρήση του ερωτήματος στην οργάνωση του κειμένου. (πρόκειται για τον τίτλο του κειμένου)

«**Οικογένεια ή καριέρα**»; Το δίλημμα των σύγχρονων γυναικών είναι περισσότερο έντονο για τις Ελληνίδες. Πολλές δεν κάνουν καν χρήση ολόκληρης της άδειας μητρότητας ή της ευελιξίας ωραρίου για τις νέες μητέρες που προβλέπεται από το νόμο, ενώ αρκετές αναγκάζονται να εγκαταλείψουν τη δουλειά τους, όταν κάνουν οικογένεια.

Λειτουργία ερωτήματος στην οργάνωση του κειμένου: Εισάγει τον αναγνώστη στο θέμα του κειμένου, προσελκύνοντας εξ αρχής το ενδιαφέρον του, προκαλώντας την απορία και τον προβληματισμό του για το δίλημμα που φαίνεται να αντιμετωπίζουν οι σύγχρονες εργαζόμενες Ελληνίδες, το οποίο αναλύεται στη συνέχεια. Με αυτόν τον τρόπο, ο αναγνώστης κατατοπίζεται από την εισαγωγική παράγραφο με άμεσο τρόπο για το θέμα του κειμένου.

**20237** Η συντάκτρια χρησιμοποιεί συχνά ερωτήματα στο κείμενό της. Να τα εντοπίσεις και να εξηγήσεις τη λειτουργία τους στην οργάνωση του Κειμένου 1.

Διαβάζω εφημερίδα συστηματικά από δεκατεσσάρων χρονών. Η ανακάλυψή της συνόδευε στην ουσία την ανακάλυψη του κόσμου, της κοινωνίας και της πολιτικής σε μια πορεία προς την ενηλικίωση. Την ξεκοκάλιζα, διατρέχοντας τα πάντα, το πολιτικό ρεπορτάζ, τις επιφυλλίδες, τις γελοιογραφίες, το πολιτικό κους κους, τα πολιτιστικά, κυρίως θέατρο, σινεμά, βιβλίο, τα κοινωνικά, τις συνεντεύξεις. Μόνο τα οικονομικά δεν διάβαζα έως την κρίση, ώσπου κατέληξα σήμερα να διαβάζω μέχρι και τα νέα των επιχειρήσεων. **Τι μου έδι νε αυτή η ανάγνωση που είχε γίνει οπωσδήποτε εθισμός;** Μα μια αίσθηση της ζωντανής πραγματικότητας, την αίσθηση της συμμετοχής στο πολιτικό και κοινωνικό γίνεσθαι. Με βοήθουσε να διαμορφώσω απόψεις, ενώ μια εξίσου ισχυρή αποκάλυψη ήταν, όταν διαπίστωσα ότι μια μόνο εφημερίδα δεν αρκεί διότι δίνει μια όψη της πραγματικότητας, από ορισμένη οπτική γωνία. Κυρίως η εφημερίδα με βοήθουσε να κάνω επιλογές: ποια ταινία να δω, ποιο βιβλίο να διαβάσω, σε ποια θεατρική παράσταση να πάω, κανένας δε μπορούσε να με επηρεάσει περισσότερο στις επιλογές από τις κριτικές στήλες που εμπιστευόμουν.



Η ανάγνωση της εφημερίδας για μένα και άλλους ανθρώπους της γενιάς μου ήταν βασικός μοχλός της ανάγνωσης συνολικά, καθώς μας οδηγούσε σε άλλες αναγνώσεις. Ποια είναι σήμερα η σχέση των νέων με τις εφημερίδες; Όταν μιλούμε στο μάθημα για το πώς μπορούν να ενημερώνονται για βιβλία οι μελλοντικοί εκπαιδευτικοί, διαπιστώνω ότι δεν γνωρίζουν καν ότι οι εφημερίδες έχουν ένθετα για το βιβλίο. Όταν μιλούμε για άλλα αναγνωστικά υλικά που χρειάζεται ένα σύγχρονο μάθημα (που δε μπορεί να εξαντλείται μόνο στο σχολικό βιβλίο) διαπιστώνω ότι δεν γνωρίζουν τη δομή μιας εφημερίδας, τα είδη των κειμένων που περιλαμβάνει. Είναι μεγάλη απώλεια για την καλλιέργεια του γραμματισμού το γεγονός ότι ποτέ δεν μπήκαν οι εφημερίδες στο σχολείο.

**2ο υποερώτημα (μονάδες 10)** Η συντάκτρια χρησιμοποιεί τις ερωταποκρίσεις **στη δεύτερη και την τρίτη παράγραφο του κειμένου**. Η ερώτηση «Τι μου έδινε αυτή η ανάγνωση που είχε γίνει οπωσδήποτε εθισμός;» τίθεται στη μέση της δεύτερης παραγράφου, ενώ η συντάκτρια έχει προηγουμένως καταθέσει την προσωπική της εμπειρία ως αναγνώστριας εφημερίδας, και προκειμένου να περάσει στην εξήγηση αυτής της αναγνωστικής πρακτικής. Η δεύτερη ερώτηση εντοπίζεται στην αρχή της τρίτης παραγράφου του κειμένου: «Ποια είναι σήμερα η σχέση των νέων με τις εφημερίδες;». Έχει προηγηθεί στην προηγούμενη παράγραφο η αναφορά στη σημασία της ανάγνωσης για τη γενιά της συντάκτριας, ενώ στη συγκεκριμένη παράγραφο γίνεται λόγος για τη σχέση των σημερινών νέων με τις εφημερίδες.

**Λειτουργία ερωτήσεων:**

- συμβάλλουν στη συνοχή του λόγου, την ομαλή μετάβαση από το ένα θέμα στο άλλο, από παράγραφο σε παράγραφο,
- προσδίδουν αμεσότητα στον λόγο,
- υπογραμμίζουν emphatically το θέμα στο οποίο πρόκειται να εστιάσει, στη συνέχεια, η συντάκτρια,
- δίνουν την αίσθηση διαλόγου στο κείμενο, προσελκύοντας το ενδιαφέρον και την προσοχή του/της αναγνώστη/-τριας, καθιστώντας πιο εύληπτο το κείμενο κ.ά.!





### Γ Λυκείου

**23805** α. Στη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1 διατυπώνονται δύο ερωτήματα. Να εξηγήσεις με συντομία την **επικοινωνιακή τους αποτελεσματικότητα**. (μονάδες 6)

«Είπαμε ότι η Δημοκρατία είναι πολίτευμα του διαλόγου. Διαλόγου, όμως, ανάμεσα σε ποιους; Ανάμεσα σε φίλους κι εχθρούς της, δηλαδή ανάμεσα σε δημοκράτες και μη δημοκράτες ή μονάχα ανάμεσα σε δημοκράτες; Ο δημοκρατικός διάλογος ανάμεσα σε δημοκράτες, διάλογος εξεταστικός, διάλογος θετικός και ειλικρινής, που φωτίζει τις συνειδήσεις για να επιδιώξουν την πραγματοποίηση του αρίστου. Είναι διάλογος μεταξύ αρχόντων και αρχομένων, αφού ούτε οι άρχοντες ούτε οι αρχόμενοι είναι δυνατόν να λείψουν ποτέ κι ας λέγεται πως στη δημοκρατία κυβερνά ο λαός. [...]»

α. Τα ερωτήματα κινητοποιούν τον αναγνώστη του κειμένου να προβληματιστεί και να ακολουθήσει τον συλλογισμό του συγγραφέα στη διερεύνηση της απάντησης. Επίσης, συμβάλλουν, ειδικά το δεύτερο, που αποτελεί αναλυτικότερη διατύπωση (εξειδίκευση) του πρώτου, **στο να διαφωτιστεί ο δέκτης** σχετικά με το ζήτημα του διαλόγου σε μια δημοκρατική κοινωνία και για τα άτομα ή ομάδες που συμμετέχουν σ' αυτόν. Εκτός αυτών, **το μήνυμα διατυπώνεται με πιο άμεσο τρόπο**, με τη μορφή ερώτησης και απάντησης που ακολουθεί.

**24830** β) Τι πετυχαίνει ο δοκιμογράφος στο Κείμενο 2 με τα ερωτήματα που θέτει στην τελευταία παράγραφο (μονάδες 6);

Φίλος είναι ο παραστάτης και σύμμαχός μας στον τραχύ αγώνα να υπάρξουμε, να σηκώσουμε το βάρος της ανθρωποσύνης μας, χωρίς να συντριβούμε ή να ευτελιστούμε. Όταν σε μια βαρυσήμαντη καμπή του βίου μελετούμε ή επιχειρούμε κάτι πολύ σοβαρό και επικίνδυνο, έχουμε ανάγκη από ένα καλόγνωμο σύμβουλο και αυστηρό κριτή, για να συζητήσουμε μαζί του ελεύθερα και χωρίς περιστροφές το πρόβλημά μας. Ποιος μπορεί να είναι αυτός ο σύμβουλος και κριτής; Μπορεί το πρόσωπο τούτο να είναι άλλος εκτός από τον φίλο;

β) Ο δοκιμογράφος στο Κείμενο 2 με τα ερωτήματα που θέτει στην τελευταία παράγραφο:

- **εκφράζει τη γνώμη του σε ερωτηματική μορφή** και ολοκληρώνει το σκεπτικό της παραγράφου για τη συμβολή του φίλου στη ζωή του ατόμου
- **ενδυναμώνει την επιχειρηματολογία του, αφού ισοδυναμούν με ισχυρή κατάφαση** και στόχος του είναι η αποδοχή της άποψής του από τον αναγνώστη
- **κεντρίζει και διεγείρει το ενδιαφέρον**, καθώς τα ερωτήματα αποτελούν ισχυρό επικοινωνιακό μέσο
- **κινητοποιεί τη σκέψη του αναγνώστη και μετά την ανάγνωση του κειμένου.**



**25120** β) Να σχολιάσεις στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 1 τη συνεχή χρήση των ερωτήσεων. Τι πετυχαίνει η συγγραφέας με τα ερωτήματα που θέτει; (μονάδες 6)

Σκεφτόμαστε πόσα παιδιά θα γεννηθούν την ώρα που δυσκολευόμαστε να μιλήσουμε για την πορεία μετά τη γέννηση ενός παιδιού. Γιατί τι είναι ένα παιδί σήμερα εάν δεν είναι φορέας της ζωής; Ένας φορέας ελπίδας, μια δύναμη αλλαγής και ανατροπής; Τι είναι ένα παιδί εάν δεν είναι η επένδυση του γονέα, του κράτους και της κοινωνίας στην καλλιέργειά του, στην υγεία του, στη μόρφωσή του και κυρίως στην ηθική του, για να συνεχίσει η ζωή να ανθεί; Τι είναι ένα παιδί εάν δεν είναι η ικανότητά μας να προοδεύσουμε, να μακροημερεύσουμε, να αποκτήσει η χώρα ένα υγιές δυναμικό ανάπτυξης, αξιών και οράματος;

**β. Χρήση ερωτήσεων/ερωτημάτων:** (μονάδες 6)

- **προβληματισμό** για το τι τελικά θα πρέπει να επιδιώκουμε, για να μεγαλώσει ένα παιδί σωστά. Ένα θέμα που είναι πολύ σοβαρό και σύνθετο και στο οποίο θα πρέπει να δοθεί μία υπεύθυνη απάντηση. **Σε τέτοιες περιπτώσεις, συνήθως, έχουμε αλληπάλληλα ερωτήματα** (κάτι που διαπιστώνουμε ότι ισχύει και στο κείμενο της Μαριαλένας Σπυροπούλου). *Γιατί τι είναι ένα παιδί σήμερα εάν δεν είναι φορέας της ζωής; Ένας φορέας ελπίδας, μια δύναμη αλλαγής και ανατροπής; ...για να συνεχίσει η ζωή να ανθεί;... να αποκτήσει η χώρα ένα υγιές δυναμικό ανάπτυξης, αξιών και οράματος;*

- επιδίωξη να καλλιεργηθεί ο εσωτερικός διάλογος, η αυτοκριτική, η κατανόηση των ευθυνών που αναλογούν σε κάθε αναγνώστη/-στρια. *Σκεφτόμαστε πόσα παιδιά θα γεννηθούν την ώρα που δυσκολευόμαστε να μιλήσουμε για την πορεία μετά τη γέννηση ενός παιδιού.*

- **ρητορική ερώτηση, η οποία διατυπώνεται σαν σχήμα λόγου** κι όχι για να απαντηθεί, διότι η απάντηση είναι αυτονόητη. Επομένως, ο στόχος των ερωτημάτων **είναι να δοθεί η αναγκαία έμφαση σε όσα προαναφέρονται, να προκληθεί ενδιαφέρον, συγκίνηση** κλπ.

Με τα ερωτήματα αναδεικνύεται ο προβληματισμός που προκαλείται από το πείραμα που έχει περιγραφεί προηγουμένως. Έτσι, δημιουργούνται ερεθίσματα στον/στην αναγνώστη/-στρια να διερωτηθεί για το θέμα και μετά από την ανάγνωση του κειμένου.



**25122** β. Να δικαιολογήσεις την επιλογή του συγγραφέα στο Κείμενο 1 να παραθέσει δύο ερωτήματα στο τέλος του κειμένου του. (μονάδες 6)

Ποιος έχει την κύρια ευθύνη; Το κύριο, όμως, ερώτημα που έχει τεθεί και είναι αμείλικτο είναι το ακόλουθο «τι κάνουμε», πολιτικά, κοινωνικά, επιστημονικά;

**β. Τα ερωτήματα:**

**Ως προς τον δέκτη**

- Διευκολύνουν τον συγγραφέα να επικοινωνήσει με τον/την αναγνώστη/-στρια, προβληματίζοντας και προσελκύοντας το ενδιαφέρον και την προσοχή του/της

**Ως προς το ύφος**

- Δίνουν αμεσότητα στον λόγο (ερώτηση – απάντηση)

**Ως προς το νόημα**

- Τονίζουν σύντομα και περιεκτικά την άποψη/θέση του συγγραφέα
- Επιτρέπουν τον σχολιασμό αντίθετης όψης του θέματος με κριτική και αντικειμενική σκέψη

**Ως προς τον δέκτη**

- Προτρέπουν την ανάληψη δράσεων (σε συνδυασμό με το α' πληθυντικό ρηματικό πρόσωπο)

**Ως προς την πρόθεση**

- Δημιουργούν προβληματισμό και μετά την ανάγνωση του κειμένου, ενισχύοντας την πρωτοτυπία και αποτελεσματικότητα του χωρίου *Ποιος έχει την κύρια ευθύνη; ... «τι κάνουμε», πολιτικά, κοινωνικά, επιστημονικά;* που λειτουργεί ως επίλογος.

Σημείωση: Οι λέξεις **με κόκκινα γράμματα** είναι δικά μου σχόλια!

**26567**

Κείμενο Ι

**Η γραφή και η δυσκολία της διαδικασίας πριν από τη γραφή. Μας δίνετε ένα πέρασμα στον κήπο σας, στην «κουζίνα του συγγραφέα». Σας δυσκόλεψε αυτό το βιβλίο; Πήρε καιρό για εσάς;**

Μου αρέσει να λέω πως ξεκινάμε να γράφουμε σαν τα πουλιά που κελαηδούν στα δέντρα και καταλήγουμε σαν τα θηριά που γλείφουν τις πληγές τους. Ας μην πάρουμε τοις μετρητοίς ούτε το ένα ούτε το άλλο, αλλά και μόνο ως εικόνα υπαινίσσεται πολλά. Ναι, μου παίρνει καιρό να γράψω ένα βιβλίο, μου τρώει τα σπλάχνα. Να φανταστείτε, όταν τολμώ να πω παραέξω πως το τελειώνω, μου λένε «**δηλαδή σε κάνα δυο μήνες;**», ενώ εγώ εννοώ τουλάχιστον δύο χρόνια ακόμη. Αλλά μπροστά στα πέντε κι έξι που προηγήθηκαν... Αυτό ειδικά το βιβλίο μού πήρε τον διπλάσιο σχεδόν καιρό, κι ας είναι αισθητά μικρότερο σε αριθμό σελίδων από τα υπόλοιπα μυθιστορήματά μου. Ήθελα όμως να κλείσει αβίαστα και όχι «από κεκτημένη» ο κύκλος αυτής της τριλογίας, που την ξεκίνησα το 1995 και πέρασε από σαράντα κύματα. [...]



## Κείμενο II

Προτού κατηγορήσουμε τους ποιητές για τα ακατανόητα σχήματα που μας παρουσιάζουν, θα ήταν δίκιο να τους αναγνωρίσουμε το στοιχειώδες δικαίωμα να κρίνονται, όπως και οι άλλοι καλλιτέχνες, σύμφωνα με τους κανόνες της τέχνης τους, και με τις δυσκολίες που παρουσιάζει το υλικό τους. Ένα δικαίωμα που τους ανήκει. Ακούμε πολλές φορές ανθρώπους εξαιρετα μορφωμένους να ομολογούν ότι δεν καταλαβαίνουν ορισμένα μουσικά κομμάτια, που είναι πολύ απλά για όποιον έχει έστω και μια μακρινή σχέση με τη μουσική. Και αν τούς πούμε ότι δεν τα καταλαβαίνουν γιατί δεν καταλαβαίνουν τη μουσική, δεν παύουν να μάς χαιρετούν. Ωστόσο, αν πει κανείς στον ίδιον άνθρωπο ότι δε βρίσκει νόημα σ' ένα ποίημα (ποιό είναι το νόημα ενός ζωγραφικού πίνακα;) γιατί δεν καταλαβαίνει την ποίηση, το θεωρεί σαν προσωπική προσβολή σα να τον είχε αποκαλέσει κανείς αναλφάβητο. Και το παράξενο είναι ότι, στο σημείο που έχουν φτάσει τα πράγματα, είναι πολύ πιθανό πως ο αναλφαβητισμός βοηθεί μάλλον παρά εμποδίζει την ποιητική κατανόηση. Γιατί η πρώτη παρεξήγηση εκπορεύεται και από το γεγονός ότι τα ποιήματα είναι γραμμένα με γράμματα, όπως οι ταξιδιωτικοί οδηγοί και οι διαφημίσεις των φαρμάκων.

**Ερώτηση:** Ποια η λειτουργία του ερωτήματος «δηλαδή σε κάνα δυο μήνες;» στην τελευταία απάντηση του Κειμένου 1 και του ερωτήματος «(ποιό είναι το νόημα ενός ζωγραφικού πίνακα;)» του Κειμένου 2; Στην απάντησή σου να λάβεις υπόψη τα σημεία στίξης και το είδος των κειμένων. Μονάδες 10

### Ενδεικτική απάντηση

- Στο πρώτο ερώτημα παρατίθενται αυτούσια τα λόγια εκείνου που ρωτά για τον ακριβέστερο χρονικό προσδιορισμό της ολοκλήρωσης της συγγραφής του βιβλίου, εξού και επιλέγονται εισαγωγικά. Λειτουργεί ως παράδειγμα για τα σχετικά ερωτήματα που δέχεται η συγγραφέας.
- Το πρώτο κείμενο αποτελεί συνέντευξη, συνεπώς θεμιτή είναι η χρήση παραδειγμάτων και η πιο έντονη προφορικότητα.

Στο δεύτερο ερώτημα διατυπώνεται η προσωπική απορία/προβληματισμός του συγγραφέα και γι' αυτό επιλέγεται και η παρένθεση, ως σημείο στίξης.

Το δεύτερο είναι στοχαστικό δοκίμιο, άρα αναμενόμενοι είναι οι προβληματισμοί και η προσπάθεια δημιουργίας νοητού διαλόγου με τον αναγνώστη.

**27613** Στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1 («Ανελέητα κύματα καύσωνα... επιστημονικής φαντασίας») η αρθρογράφος θέτει τρία ερωτήματα. Να αιτιολογήσεις αυτή την τριπλή επιλογή σε σχέση με την προλογική θέση της παραγράφου και την πρόθεση της συντάκτριας του κειμένου. Μονάδες 10



■ Ανελέητα κύματα καύσωνα σε Καναδά, Δυτικές ΗΠΑ και Μεσόγειο. Εκατοντάδες πύρινα μέτωπα σε Ιταλία, Ελλάδα, Τουρκία, Ισπανία. Φονικές πλημμύρες σε Γερμανία, Βέλγιο και Κίνα. Μαζικό λιώσιμο πάγων στη Γροιλανδία. Σφοδρές χιονοθύελλες στη Βραζιλία. Όλες οι φυσικές καταστροφές που σαρώνουν τον πλανήτη έχουν έναν κοινό παρονομαστή: την κλιματική αλλαγή. Πόσα χρόνια πριν γνώριζε η ανθρωπότητα; Και τι έκανε για να την αποφύγει; Πόσες δεκαετίες πήγαν τελικά χαμένες για το περιβάλλον; Τα σημάδια υπήρχαν. Όμως τα αγνόησαν, τα υποτίμησαν. Η απειλή φάνταζε με σενάριο επιστημονικής φαντασίας.

Απάντηση:

Ερώτημα 3<sup>ο</sup> (μονάδες 10)

Στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1 η αρθρογράφος θέτει τρία απαντώα ερωτήματα: «Πόσα χρόνια πριν γνώριζε η ανθρωπότητα; Και τι έκανε για να την αποφύγει; Πόσες δεκαετίες πήγαν τελικά χαμένες για το περιβάλλον;» Με τα ερωτήματα αυτά, που τα διατυπώνει στην αρχή του κειμένου της, κινητοποιεί ευθύς εξαρχής το ενδιαφέρον και τον προβληματισμό των αναγνωστών για το θέμα του άρθρου της. Στις επόμενες παραγράφους θα δώσει απαντήσεις σε αυτά τα ερωτήματα, παρουσιάζοντας συγκεκριμένα στοιχεία-τεκμήρια και ενημερώνοντας το αναγνωστικό της κοινό για ένα πολύ σημαντικό ζήτημα: Η ανθρωπότητα, συγκεκριμένα η αμερικανική κυβέρνηση, γνώριζε ήδη από το 1974, από απόρρητη έκθεση της CIA, το πρόβλημα της κλιματικής αλλαγής και δεν έκανε τίποτα για να το αντιμετωπίσει. Επομένως, μισός περίπου αιώνας πήγε χαμένος για το περιβάλλον, όπως προαναγγέλλει, άλλωστε, και ο τίτλος του κειμένου της. Τα τρία αυτά προλογικά ερωτήματα υπηρετούν και την καταγγελτική της πρόθεση, καθώς αναζητούν με ανακριτικό τρόπο την ευθύνη, ώστε στο τέλος του κειμένου να διατυπωθεί ευθές η καταγγελία-κατηγορία: «Μέχρι τα πρώτα σοβαρά σημάδια... της σκανδαλώδους απραξίας».

**27642** Στην 3η παράγραφο του Κειμένου 1 η συγγραφέας διατυπώνει τις σκέψεις της με τη μορφή ερωτήσεων. Ποια η λειτουργία των ερωτήσεων αυτών ως προς το επικοινωνιακό αποτέλεσμα; Μονάδες 10

3<sup>η</sup> Έλκουν και απωθούν. Δίνουν και μαζί παίρνουν, μεταμορφώνοντας σταδιακά τη ζωή σε μια εκτεταμένη ιστορία εικόνων και αρκετούς από τους αλλοτινούς κυνηγούς της γνώσης σε καταναλωτές οπτικών προϊόντων. Οι όλο και πιο εξελιγμένες τεχνολογίες ψηφιακής απεικόνισης και οπτικής ανάλυσης εξασκούν την ανθρώπινη όραση. Όμως, πόσο ευρύς είναι αυτός ο οπτικός γραμματισμός σε σύγκριση με τον γλωσσικό; Έγινε το μάτι πιο ικανό να συλλαμβάνει στην εικόνα σημεία που ερμηνεύουν δυσδιάκριτα σύμβολα και υλικά ίχνη, αφανείς συνθήκες, εμπειρίες, κοσμοθεωρίες, αξίες, να εντοπίζει στοιχεία που επηρεάζουν το θυμικό, τη φαντασία, τα όνειρα, τις φαντασιώσεις των θεατών;





Η λειτουργία των ερωτήσεων ως προς το επικοινωνιακό αποτέλεσμα:

- Η ερώτηση υπονοεί την αρνητική επίδραση της εικόνας → η συντάκτρια του κειμένου προσπαθεί να κατευθύνει τη σκέψη του δέκτη σε αυτή την πορεία, να τον κινητοποιήσει, ώστε να αντιληφθεί τις διαστάσεις της αρνητικής επίδρασης που έχει η κυριαρχία της εικόνας.
- Είναι αποτελεσματική αυτή η τεχνική, διότι η ερώτηση οδηγεί τον δέκτη στο σημείο να διαμορφώσει μία απάντηση με την οποία θα επιβεβαιώσει τη θέση του πομπού.
- Η ερώτηση γεννά προβληματισμό στον αναγνώστη, δίνει τροφή για σκέψη αναφορικά με τις αρνητικές επιδράσεις της εικόνας

**35648 α.** Στο Κείμενο 2 ο Τίτος Πατρίκιος χρησιμοποιεί στις απαντήσεις του ερωτήσεις. Να τις εντοπίσεις (μονάδες 2) και να εξηγήσεις την επικοινωνιακή αποτελεσματικότητά τους, σε σχέση με την πρόθεση του συνεντευξιαζόμενου. (μονάδες 2).

**- Κύριε Πατρίκιε, πώς αντιλαμβάνεστε εσείς την έννοια «αλληλεγγύη»;**

«Για την αλληλεγγύη όλοι μιλάμε· και σήμερα ακόμα πιο πολύ. Όμως, είναι πολύ δύσκολο να την εφαρμόσεις. Γιατί στα λόγια είναι καλή, αλλά στην πράξη έχει δυσκολίες. Και πρώτα πρώτα αλληλεγγύη με ποιον; Μόνο με τους γνωστούς; Μόνο με τους φίλους; Μόνο με τους συγγενείς; Ή ακόμα και μ' έναν άγνωστο; Ίσως η δυσκολότερη πραγμάτωση της αλληλεγγύης είναι με κάποιον που δεν ξέρεις. Διότι, όταν είσαι αλληλέγγυος με έναν γνωστό, ίσως έστω και ασυνείδητα, περιμένεις και κάποια ανταπόδοση ή τουλάχιστον κάποια αναγνώριση. Ενώ, όταν δείξεις αλληλεγγύη προς έναν άγνωστο, δεν περιμένεις τίποτα από εκείνον και αυτό πιθανότατα να είναι η πιο ουσιαστική της μορφή. Λοιπόν, είναι καλό να μιλάμε για αλληλεγγύη, αλλά, για να την πραγματώνουμε, χρειάζεται περισσότερη προσπάθεια απ' ό,τι συνήθως νομίζουμε. Και πηγαίνοντας αυτή τη σκέψη λίγο πιο πέρα, αλληλεγγύη δεν είναι μόνο η συμπαράσταση σε έναν άνθρωπο που έχει ανάγκη και το ζητάει, αλλά πολλές φορές και σ' έναν άνθρωπο που έχει ανάγκη, αλλά δεν τη δείχνει και πρέπει να το ανακαλύψεις εσύ ο ίδιος.»

**α.** Ο Τίτος Πατρίκιος χρησιμοποιεί τις ερωτήσεις στο χωρίο: «Και πρώτα πρώτα αλληλεγγύη με ποιον; Μόνο με τους γνωστούς; Μόνο με τους φίλους; Μόνο με τους συγγενείς; Ή ακόμα και μ' έναν άγνωστο;». Οι ερωτήσεις αξιοποιούνται αφενός ως έκφραση του προβληματισμού του ομιλούντος για το τι είναι αλληλεγγύη με βάση τον αποδέκτη της, αφετέρου εμπλέκουν τον αναγνώστη στο συγκεκριμένο προβληματισμό και τέλος αποτελούν έναυσμα, για να εκφράσει ο Πατρίκιος τις θέσεις του προχωρώντας σε λεπτές διακρίσεις.